

APERITIFF

#06 MIERCURI | 14 Iunie | 2023

ZIUA FILMULUI MAGHIAR

8—9 MAGYAR NYELVŰ OLDALAK / 14—15 ENGLISH PAGES

Publicație oficială a TIFF ISSN 2784-3815 ISSN - L 2784 - 3149

10 filme și o retrospectivă de animație a multipremiatului Géza M. Tóth construiesc generoasa selecție din programul Zilei Maghiare la cea de-a 22-a ediție a Festivalului Internațional de Film Transilvania. ▶

8
9

▶ **Visul... unei nopți de vară**

2 În noua sa producție, *Visul*, Cătălin Saizescu trasează în nuanțe ludice, pline de savoare, o adevărată plajă de trăiri.

▶ **Tinerețea unui dictator**
Regizorul Andy Lupu vorbește despre cel mai nou film al său, inspirat din viața soților Ceaușescu.

4

▶ **Cu și despre Nora Iuga**
De ce mă cheamă Nora, când cerul meu e senin? o aduce în prim-plan pe poeta ale cărei cărți au fost interzise pentru „erotism morbid”.

13

Visul

Arabella-Angelina Cumpănă

„Să te întorci mai ușor asupra sinelui”

este dorința intimă pe care o nutrim în momentele în care viața, ca o nebuloasă, ne înghite în prizonieratul rutinei. Și dacă acel prizonierat este o închisoare adevărată? Cum ieși din gratiile închisorii fără a fi amenințat de stigma socială, a cărei greutate te face să te simți înstrăinat de cei care îți erau cândva familiari?

În noua sa producție, *Visul*, Cătălin Saizescu trasează în nuanțe ludice, pline de savoare, o plajă de trăiri care tranzițiază dinspre un registru negativ (închisoarea, deținuții, figura artistului ratat) spre polul opus, acolo unde regăsirea de sine devine posibilă, acționând drept o forță eliberatoare. Ceea ce ne livrează Sai-

zescu prin acest film este, de fapt, o satiră la adresa vieții, care pe cât de amarnică, acră și sărată poate părea, pe atât de dulce, solară și caldă poate deveni când n-o luăm (sau nu ne luăm) prea mult în serios. Alex (un nume suficient de generic cât să permită identificarea fiecăruia dintre noi cu personajul) se găsește blazat în propria viață: actor în provincie, acesta este eclipsat de soția sa, Carmen, a cărei ascensiune profesională îi amplifică simțitor egoul până când duce la curmarea relației dintre cei doi. Un alt plan al narațiunii ni-l dezvăluie pe Alex în calitate de mentor, unde are șansa să-și exteriorizeze idealurile artistice, punând în scenă, într-un penitenciar, piesa lui Shakespeare

Visul unei nopți de vară. Ceea ce inițial pare a fi o simplă tentativă de a diversifica activitățile prizonierilor între pereții închisorii devine, până la final, o adevărată „reîntoarcere asupra sinelui”. În decursul acestui proces, Alex conștientizează că, de fapt, el este deținutul propriei carcere. Plecând (încă inconștient de cât de crucial se va dovedi acest drum) pe acest traseu al (re)descoperirii de sine, Alex își va rescrie povestea, înstrăinându-se de propriul trecut pentru a-și oferi șansa unui nou început. Libertatea în care trăiește Alex este iluzorie, în timp ce gratiile în care se regăsesc deținuții își largesc proporțiile, devenind un spațiu autentic al libertății lăuntrice.

Într-o conversație purtată cu regizorul despre titlul filmului, acesta a afirmat că, dincolo de aparenta simplitate a termenului, visul înglobează o serie de semnificații, ilustrând, totodată, și năzuințele lui Alex de a-și depăși condiția spre eliberarea de propriile rigori. Carcera mentală, într-o cheie simbolică, devine mai insuportabilă decât adevărata închisoare.

Astfel, Cătălin Saizescu ne vorbește despre limitările în care ne regăsim, despre modurile prin care arta reușește să transforme destine și să reunească oameni. Viața devine și ea o mizanscenă în care fiecare alegere construiește piesa de teatru.

► **Miercuri, 14 iunie, 18.00 / Cinema Florin Piersic**

► TIFF Lounge

Astăzi, 14 iunie, la TIFF Lounge în Piața Unirii are loc o discuție moderată de Claudiu Turcuș, cu prilejul apariției cărții *Beyond the New Romanian Cinema: Romanian Culture, History, and the Films of Radu Jude* la Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu. Autorilor Andrei Gorzo și Veronica Lazăr li se vor alătura invitații Miruna Runcan și Mihnea Bălăci. În atenția jurnaliștilor străini: volumul este în limba engleză!

17.00 InspiraTIFF cu Nae Caranfil

Accesul la întâlnirile din TIFF Lounge este gratuit.

► Premiul publicului. TIFF.22

COMPETIȚIE

Viza de intrare / Upon Entry	4.44
Dinastia dulce / The Cake Dynasty	4.09
Hit / Banger.	3.96
Mangal / Charcoal	3.90
Barbarii / The Barbarians	3.86
Fiica mâniei / Daughter of Rage	3.73
Unchiul / The Uncle	3.31

BAROMETRU GENERAL

12 oameni furioși / 12 Angry Men	4.90
Să înceapă dansul / Let The Dance Begin	4.74
Balena / The Whale	4.69
Rheingold	4.66
Confesiunea / Confession	4.58
Viața pe fugă / Running on Empty	4.58
Serpico	4.57
Lăsați râul să curgă / Let the River Flow	4.55
Blackport	4.55
După-amiază de câine / Dog Day Afternoon	4.50

VÂNZAREA BILETELOR

ON-LINE, începând din 29 mai pe tiff.eventbook.ro și prin aplicația mobilă a festivalului, **TIFF Official APP**. Biletele cumpărate prin sistemul on-line sau direct prin aplicație se supun aceluiași reguli prezentate în politica oficială de bilete a festivalului.

DE LA CASIERIILE TIFF, începând de luni, 5 iunie 2023:
Cinema FLORIN PIERVIC, Piața Mihai Viteazul, nr. 11
Cinema VICTORIA, B-dul Eroilor, nr. 51
Piața Unirii

iar din 9 iunie în **Cinema ARTA**, str. Universității, nr. 3, programul casierilor fiind următorul:
Luni, 5 iunie – joi, 8 iunie: 11:00 – 19:00;
Vineri, 9 iunie – duminică, 18 iunie: 09:00 – 23:00.

ATENȚIE! Recomandăm procurarea biletelor online. Vor exista doar cinci puncte de vânzare a biletelor, la Cinema Florin Piersic, Cinema Victoria, Cinema Arta și în Piața Unirii, ce vor fi deschise pe toată perioada de desfășurare a festivalului, conform programului de mai sus.

Toți posesorii de acreditări trebuie să își procure bilete cu valoare zero de la casierile festivalului sau de pe tiff.eventbook.ro.

PREȚURILE BILETELOR

• **Bilet de intrare unic** (valabil pentru o singură proiecție) pentru toate categoriile de spectatori: 25 lei.
• **Bilet matineu** (valabil pentru proiecțiile din intervalul orar 09.00 – 14.00): 20 lei

BILETE CU PREȚ SPECIAL

• **Bilet pentru proiecțiile în aer liber**: 20 lei / • **Bilet pentru proiecțiile din cadrul EducaTIFF**: 20 lei / • **Bilet Cinema Mini-Cini**: 20 lei / • **Bilet proiecțiile de la Cinema Mărăști și Cinema Dacia**: 20 lei / • **Bilet Gala de deschidere**: 50 lei* / • **Bilet Ceremonia de decernare a premiilor**: 50 lei* / • **Bilet Concerte, cine-concerte**: 40 lei*, excepție Muzeul de Artă: 30 lei* / • **Bilet Concert Jay Jay Johanson & proiecție Ce mașinărie fantastică!**: 50 lei* / • **Bilet Concert Tangerine Dream**: 75 lei*, după 10.05: 100 lei* / • **Bilet proiecția maraton Kingdom Exodus**: 40 lei* / • **Bilet proiecția specială „Strălucire”, în prezența actorului Geoffrey Rush**: 40* lei / • **Bilet proiecțiile „Nuclear” și „Născuți asasini” în prezența lui Oliver Stone**: 40* lei / • **Bilet TIFF Picnic: proiecție Vulturii din Țaga și concert Nightlosers & Trio Ardealul**: 50 lei* / • **Bilet evenimentul special OCS 25: Proiecție film documentar & concert unplugged Omul cu Șobolani**: 40* lei / • **Bilet evenimentele Film Food**: 250 lei*

POLITICA DE ACCES

Accesul la eveniment se face prin scanarea biletului, fie printat, fie în format electronic, de pe dispozitivele mobile. Accesul este posibil doar pe baza unui bilet valabil la proiecția respectivă (exceptând copii sub 3 ani, care nu ocupă un loc individual).

Cu 5 minute înaintea începerii oricărei proiecții, se va permite intrarea în sală a deținătorilor de acreditări TIFF care nu au reușit să își procure BILETE DE INTRARE, cu condiția să existe locuri libere în sală.

Locurile în sală sunt garantate până cu 5 minute înainte de începerea proiecției. De asemenea, **după începerea proiecției, accesul în sală este interzis!** Locurile nu sunt alocate și sunt disponibile la alegerea spectatorului.

Filmele din cadrul festivalului pot conține scene de sex, violență sau limbaj licențios, așadar vă recomandăm să verificați descrierea acestora din programul oficial înainte de a cumpăra biletele.

Accesul cu animale de companie nu este permis în incinta sălilor de cinema.

Consumul de băuturi și produse alimentare din exterior este interzis.

ÎN CAZ DE PLOAIE

Biletele cumpărate pentru proiecțiile care se mută în interior își păstrează valabilitatea.

- Proiecția zilnică a filmului din **PIAȚA UNIRII OPEN AIR, ora 21.45**, va avea loc în aceeași seară la **Casa de Cultură a Studenților, începând cu ora 23.00.**
- Proiecția zilnică a filmului din **IULIUS PARC OPEN AIR** va avea loc în aceeași seară la **Cinema Mărăști, începând cu ora 22.30.**
- Proiecția zilnică a filmului de la **UBB OPEN AIR, ora 22.00**, va avea loc în aceeași seară la **Cercul Militar, începând cu ora 23.00.**

ANULARE BILETE ȘI RAMBURSARE BANI

Biletele achiziționate nu pot fi anulate sau schimbate. Se returnează contravaloarea biletelor doar în cazul în care proiecția este anulată în avans din motive tehnice, condiții meteorologice nefavorabile sau alte cazuri de forță majoră. Urmăriți site-ul oficial al festivalului tiff.ro, respectiv tiff.eventbook.ro pentru informații referitoare la reprogramarea proiecțiilor. Contravaloarea biletelor nu se returnează în situația în care condițiile meteo se deteriorează după începerea proiecției. De asemenea, nu se returnează contravaloarea biletelor nefolosite din pachetul de abonamente.

APERITIFF

Redactor-șef: Codruța Simina	Juniors: Maria Cristiana Nițu Arabella Cumpănă Andrea Marton Ilie Bălan Bogdan-Andrei Lungu Șerban Mark-Pop
Editors: Anca Grădinaru Oana Balaci Emily Noeovich Ruxandra Predescu Sophia Blaga Crăița Nanu Ariana Ion Laurențiu Paraschiv Ion Indolean Andrei Micuța	Graphic design: Carmen Gociu Mihaela Vas Gabi Bora
	Tipărit la: Garamond

Proiect cultural finanțat de Ministerul Culturii

Proiect realizat cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Cluj-Napoca

Say hello to hospitality that makes business a pleasure.

SAY HELLO TO RED®

OFFICIAL HOTEL PARTNER OF TIFF

Life is full of surprises, and we're one of the happy ones. Because no matter why you've come to stay with us, we're here to help you enjoy every minute.

ramadacluj.ro | contact@ramadacluj.ro | +40 372 743 143

©2022 Ramada Worldwide Inc. All rights reserved. All hotels are independently owned and operated except certain hotels managed by a subsidiary of Wyndham Hotels & Resorts, Inc.

Casablanca

Laurențiu Paraschiv

„Dintre toate barurile din toate orașele de pe lumea asta, intră tocmai într-al meu.” E Ilsa (Ingrid Bergman), femeia pe care Rick (Humphrey Bogart) a iubit-o cu ani în urmă în Paris, cea care se nimește în barul acestuia din *Casablanca*. Pianistul Sam (Dooley Wilson), un prieten comun din fosta viață, e șocat să o vadă. Ilsa îi cere să cânte piesa pe care ea și Rick și-au însușit-o, *As Time Goes By*: „Mai cântă o dată, Sam.” Inițial reticent, Sam cedează, iar la primele acorduri Rick vine din încăperea din spate: „Am crezut că ți-am spus să nu cânti niciodată acest cântec!”. Apoi o vede pe Ilsa, și privirile li se intersectează. Ilsa, care acum e căsătorită cu Victor Laszlo (Henreid), un erou al Rezistenței franceze alături de care încearcă să se refugieze din fața naziștilor în încă neutrele State Unite. Rick, care a crezut că a pierdut-o pentru totdeauna.

Produs și lansat într-o perioadă aproape contemporană cu evenimentele de pe ecran, *Casablanca* are toate elementele unui veritabil thriller de spionaj, însă ele servesc și ca o miză în continuă creștere în contextul poveștii de dragoste care, deși emoționantă, pălește în fața imensității tiraniei care a pus stăpânire pe continent. Cu cât aflăm mai multe despre Rick – și cu cât aflăm mai multe, împreună cu Rick, despre sacrificiile și loialitatea Ilsei –, cu atât relația lor devine mai profundă, iar această profunzime aduce o notă încă și mai gravă scenei de final, când aleg să pună lumea mai presus de ei înșiși. Filmele romantice plasate în vreme de război jonglează mereu între intimitatea care-i leagă pe cei doi protagoniști și

bombele care explodează în jurul lor, iar *Casablanca* adaugă greutate acestui joc întrebând cât de mult contează de fapt această căutare a fericirii când lucruri mult mai importante sunt în joc.

Așa cum războiul a cerut un efort de grup pentru a fi câștigat, așa și *Casablanca* a devenit un clasic datorită colaborării angrenate de Warner Bros

și producătorul Hal B. Wallis. Scenariul semnat de frații gemeni Julius și Philip Epstein și Howard Koch, care e sofisticat și nu irosește niciun moment. Regia lui Michael Curtiz, care e de o simplitate și eficiență rar egalate. Muzica lui Max Steiner, care leagă cu o ață invizibilă elementele de pe ecran și aduce un plus de emoție. Distribuția interșanjabilă, de la

Bogart și Bergman la personajele secundare care aduc la viață purgatoriul-capitală marocană. E un film care nu numai că se simte fresh la mai bine de 80 de la lansare, dar funcționează mai bine cu fiecare vizionare. Cum spunea și Roger Ebert, cu cât îl cunoști mai bine, cu atât îți place mai mult.

► Miercuri, 14 iunie, 21:45 / Piața Unirii Open Air ◀

► Miercuri, 14 iunie, 21:45 / Parc Poligon Florești ◀

Tineretea unui dictator

Ariana-Ștefania Ion

„Viața face cât o pereche de bocanci”, este lecția pe care o învață un tânăr Ceaușescu în drumul său spre tiranie. În regia lui Andy Lupu, *Tineretea unui dictator*, o ficțiune bazată pe fapte reale, urmărește parcursul lui Nicolae din închisoare, trecând prin iubire și, mai apoi, la conducerea statului.

Cândva prin anii '30, un Nicu smiorcâit, la vârsta pubertății, proaspăt plecat de acasă cu doar o gogonea în buzunar, își face o promisiune din spatele unei căruțe în drum spre București: să arate lumii de ce e în stare. Ușor influențabil și din cale afară de naiv, tânărul devine prins în vârtejul arestărilor comuniștilor și își petrece 6 ani din tinerețe la închisoare, incubatorul ideal pentru tineri extremiști. Urmează lecții dure, sub egi-da roșu versus verde. Închisoarea reprezintă testul maturității pentru firavul Nicolae, ajungând să exploreze încălcelele dragostei, prieteniei și loialității, lecții neprețuite care îl vor pregăti pentru provocarea supremă: înrobirea unei țări.

Nicolae și Elena sunt o poveste clasică de dragoste în vremea războiului, sărutându-se sub bombardamentul naziștilor, după ce România s-a alăturat Puterilor Aliate. Contextul istoric din *Tineretea unui dictator* este adesea explicat la un pahar de vin pe o terasă din centrul vechi, sau la o țuică într-un sat. Empatia față de tinerii îndrăgostiți dispăre când aceștia încep să semene tot mai mult cu figurile publice pe care le-am cunoscut. Elena reprezintă forța care îl influențează pe Nicolae să conducă o țară ca pe o „pușcărie mai mare.”

Filmul îl urmărește pe Nicolae luând, de fiecare dată, alegerea greșită, culminând cu o dilemă, în fapt, cu un răspuns foarte simplu: „Să ne cerem iertare?”

► Miercuri, 14 iunie, 21:45 / Cinema Arta ◀

PC Madd sustine cu mandrie
Transilvania International Film Festival 2023

Andy Lupu: „Atunci când nu faci nimic să oprești răul, devii complicele lui”

de Oana Balaci

Tineretea unui dictator va fi proiectat la TIFE.22 în cadrul secțiunii Zilele Filmului Românesc

Andy Lupu este scriitor, regizor și producător. A locuit la New York între 1996 și 1998, iar în prezent lucrează în București. A scris două volume: romanul polițist *Killer Instinct* și satira politică *Penetrarea*. A lucrat ca scenarist pentru proiecte precum *Martor Fără Voie*, *Clanul Sprânceană* și *În derivă*, semnând, de asemenea, și regia lor. S-a aflat în echipa de conducere pentru publicații ca *Viața liberă*, *Evenimentul zilei*, *Capital* și *Libertatea*. Cel mai nou film al său, *Tineretea unui dictator*, va fi proiectat la **TIFE.22** în cadrul secțiunii Zilele Filmului Românesc.

Cum ați îmbinat munca de scenarist, regizor și co-producător la filmul *Tineretea unui dictator*? Ce obstacole v-au apărut în cale?

Când joci mai multe roluri este și bine și rău. E bine pentru că deciziile se iau repede și controlezi mai mult procesul de realizare al filmului. E și rău pentru că nu ai pe cine da vina. 😊 Obstacole au fost cu duiumul. Subiectul și modul de abordare au speriat pe mulți. Apoi, a fost și producția care a avut loc în pandemie. Am avut doar 15 zile de filmare, ceea ce pentru un lung metraj este aproape neverosimil.

Cât de mult vă influențează experiența de autor de romane felul în care vă scrieți scenariile?

Îmi place să cred că scenariile pe care le scriu au cap, corp și coadă, că povestea este întreagă, bine articulată și emoționantă. Asta m-a învățat pe mine scrisul unui roman. Și răbdarea.

Cum ați decis să faceți un film despre comunism, luând în considerare multitudinea de produse cinematografice pe acest subiect?

Începuturile comunismului și viața lui Ceaușescu reprezintă doar un prilej pen-

tru a spune o poveste universal umană despre supraviețuire care ridică o întrebare tulburătoare: avem oare dreptul să provocăm durere celorlalți în numele atingerii propriei fericiri?

Cum se leagă destinul tragic al protagonistului, tânărul Nicolae Ceaușescu, de prezentul României?

Mentalitatea interlopă pe care au adus-o comuniștii în politică se vede și astăzi: legea celui mai puternic, găștile cu ștaif, jaful organizat, cultura momentului și disprețul total față de viitor, șmecheria arogantă, golănia ca meta valoare, reguli doar pentru fraieri... Să mai zic?

Personajele principale sunt interpretate de actori tineri, aflați la început de drum, însă în trecut ați regizat și serialul *În derivă*, cu Marcel Iureș. Cum s-a desfășurat procesul de casting pentru *Tineretea unui dictator* și ce diferențe apar în lucrul cu actorii în funcție de experiența pe care o au?

Mi-am dorit actori foarte talentați și foarte puțin cunoscuți cu foame de film. De asemenea, am vrut în echipă oameni care joacă la teatrele din țară. Am căutat un aer proaspăt, diferit pentru că povestea pe care am scris-o este specială. Lipsa de experiență nu este un obstacol atunci când oamenii vor cu adevărat să spargă tiparele. Important este să construim ceva împreună, să descoperim drumul cel bun tot împreună. Actorii cu bilanț în film au o capacitate de concentrare mai mare, rămân ancorați mai adânc în rol, știu cum să-și economisească energia așa că livrează diferit. Mie îmi place mult să lucrez cu actorii. Cred că ei simt asta și atunci experiența nu mai este atât de relevantă.

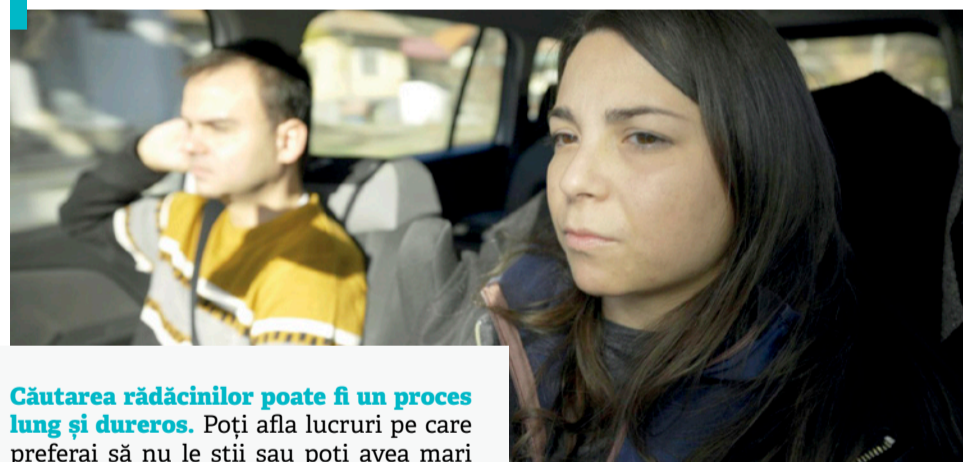
Cu ce idee ar trebui să rămână spectatorii din generația tânără după ce urmăresc pe ecran povestea unui tânăr asemeni lor, dar despre care se știe că e un viitor dictator?

Atunci când nu faci nimic să oprești răul, devii complicele lui. ■

› WHAT'S UP, DOC? ◀

Pământul de care aparținem

Ion Indolean

Căutarea rădăcinilor poate fi un proces lung și dureros. Poți afla lucruri pe care preferai să nu le știi sau poți avea mari satisfacții. Totul depinde de noroc. Unii adulți, care la naștere au fost dați în grija statului, nu vor să ia contact cu acest stres – poate fi prea mult pentru ei. Alții, mai curioși și mai curajoși, vor să aibă acest moment de *closure*, vor să știe de unde au venit și să li se răspundă la o întrebare cruntă: de ce? De ce au fost părăsiți, de ce nu au fost doriți.

Elena Rebeca Carini s-a născut imediat după căderea comunismului și a ajuns într-un centru de plasament. A avut norocul să fie înfiată de o familie iubitoare de italieni, la Perugia. A trăit bine și s-a dezvoltat armonios. Este tânără, inteligentă și cu simțul umorului. Dar are un mare gol pe care simte că acum e momentul să îl umple. După treizeci de ani, încearcă să își găsească frații și părinții și revine în România, unde află lucruri sensibile despre cei care îi sunt rude de sânge.

Sigur că se naște și o dilemă: cine îți sunt adevăratele neamuri, cei care te-au crescut și au ținut la tine în mod activ sau cei pe care nu i-ai văzut niciodată dar de care te leagă fluidul roșu care ține organis-

mul în viață? Elena încearcă să își răspundă la această întrebare și, totodată, să își găsească originile. Emoționant, demersul ei e de fapt strigătul unei generații care s-a născut într-un moment nepotrivit. Este o piatră grea pe care oameni ca ea simt că a venit momentul să o spargă în bucăți mai mici și să o reconstruiască în așa fel încât să poată exista mai ușor cu ea. *Pământul de care aparținem* devine astfel un demers sincer și util în istoria culturală și politică a României, pentru că vorbește retrospectiv despre ce s-a petrecut cu țara asta în ultimii 30 de ani, de unde a pornit și unde se află acum. Am evoluat mult sau nu? Și, mai important, ne-am dus în direcția potrivită? Istoria acestor bebeluși abandonati, ajunși în toate colțurile lumii, e în desfășurare și păstrează urma unor momente de cumplită neliniște și frământare.

■ **Miercuri, 14 iunie, ora 17:45 / Cinema ARTA** ◀

■ **Vineri, 16 iunie, ora 12:00 / Cinema ARTA** ◀

Cum te simți când îți pui la punct toate cheltuielile.

DESCARCĂ DE PE Google Play

Descarcăți de pe App Store

► COMPETIȚIE ◀

Linște-n furtună

Laurențiu Paraschiv

De la *Everything Everywhere All at Once la Past Lives*, o idee intens explorată în cinema recent este ce ar fi putut să fie, și prin extensie cine am fi putut noi să fim, dacă alegerile pe care le-am făcut sau anumite circumstanțe ar fi fost diferite. Poate că e o consecință directă a filmelor încă extrem de populare cu supereroi și multiversuri, sau una a pandemiei, care a furat mai bine de doi ani din memoria colectivă, sau pur și simplu a nostalgiei pentru vremuri mai liniștite care pare să ne fi acaparat pe toți. Cert e că subiectul rămâne unul ofertant de abordat: cum ar fi arătat viața dacă într-o anumite zi nu s-ar fi întâmplat cutare lucru? Tot în jurul acestei întrebări se învârt, deși mai tacit, parcă pe ocolite, și debutul regizorului spaniol Alberto Gastesi, *Linște-n furtună*.

Ploaia sufocă străzile din San Sebastián. La mai mulți ani după ce au trăit o scurtă poveste de iubire, Lara (Loreto Mauleón) și Daniel (Iñigo Gastesi) se găsesc din nou față în față, în colțul unui apartament întunecat și pustiu, așteptând să treacă furtuna. Lara s-a întors de la Paris cu iubitul ei, Telmo (Aitor Beltrán), în speranța de a se stabili înapoi în orașul natal. Daniel nu și-a părăsit niciodată domiciliul: locuiește aici împreună cu iubita lui, Vera (Vera Milán), și, când nu proiectează roller-coastere, lucrează la agenția imobiliară a mamei sale. Se regăsesc în timpul vizionării unui apartament. O cameră goală, „amenajată” în așteptarea unui eveniment definitoriu. Amândoi susțin că sunt fericiți, și par sinceri când o spun. Ploaia, însă, face ca distanța dintre cei doi să dispară, iar trecutul devine greu de ignorat: cum ar fi fost dacă ar fi rămas împreună?

Pornind de la această premisă, filmul reflectă asupra trecerii timpului și a procesului de maturizare, asupra idealurilor abandonate odată cu trecerea timpului și a oportunităților ratate. Ca într-un film de Hamaguchi, povestea celor doi pare predestinată: în ciuda călătoriei, se întorc, asemenea unui roller-coaster, de unde au plecat. Și tot ca Hamaguchi, Gastesi ilustrează cu priviri ceea ce nu poate

spune cu cuvinte. Imaginile alb-negru care inundă ecranul accentuează expresivitatea actorilor și geometria arhitecturală a orașului și complementează ploaia din fundal (unde va început ni se amintește că în Donostia plouă mai mereu). Subtilitatea cadrelor și tăcerile lungi lasă loc de interpretare atunci când vine vorba de gândurile protagoniștilor. Într-o epocă a vitezei, un film liniștit și

lipsit de surprize precum cel al lui Gastesi te invită să faci un pas în spate, să privești însăși trecerea vieții și să te întrebi: cum ar fi fost dacă...?

► Miercuri, 14 iunie, ora 22:30 /
Cinema Victoria ◀

► Joi, 15 iunie, ora 10:00 /
Cinema Victoria ◀

► COMPETIȚIE ◀

Carbon

Ion Indolean

Pentru că, nu-i așa, istoria e ciclică, acum ne aflăm din nou într-un moment tensionat, un nou Război Rece în care propaganda și taberele s-au rafinat, disimulează, luptă să câștige adepti. Săbiile s-au ascuțit. Unii comentatori se referă la suveranism versus globalism, alții vorbesc despre dictatură versus democrație. Sunt concepte care nu țin de foame, așa că majoritatea nu e în mod real interesată. Pe undeva, de aici pleacă și povestea din *Carbon*: Dima (Dumitru Roman) vrea să participe la Războiul din Transnistria nu pentru vreun mare ideal politic, ci fiindcă aude la televizor cu tub din hambarul său mizer că s-ar putea ca astfel să primească un apartament la oraș. Pe acest fond, evenimentului de la începutul anilor 90 i se atribuie o semnificație – cu toate că derizorie – justă: la firul ierbii, conflagrațiile ajung populate de oportuniști în cel mai bun caz, de habarniști în cel mai rău; ei nu știu nici pentru luptă și nici pentru ce mor. Regizorul Ion Borș

prezintă acest conflict în mod satiric dar și trist: surprinde felul cum le-a afectat viețile oamenilor în acel moment – și de fapt până acum, pentru că practic tensiunile încă există și ele au fost dezbătute mai intens, culmea, când Sheriff Tiraspol a ajuns în grupele Champions League la fotbal acum doi ani, iar *galacticii* din Madrid au fost nevoiți să călătorească în această zonă. Filmul propune și o pildă universal valabilă îndreptată spre învinșii istoriei, care sunt peste tot, în orice loc și perioadă, cantitate neglijabilă în viziunea liderilor îmbuibăți. Despre asta poate că este *Carbon*, chiar dacă nu doar despre asta. Un film necesar, al *fratelui mai mic* despre care mulți dintre noi de fapt nu știm prea multe – pentru că este *lângă noi* și avem impresia că l-am cunoaște. Primul titlu din Republica Moldova aflat în competiția internațională TIFF.

► Miercuri, de la ora 20:00 /
Cinema Victoria ◀

**INSPIRAT DE TIFF,
ÎNSCRIS ÎN PEPSI SPACE.**

**TRIMITE-NE IDEILE TAȘI ȘI NOI
LE PROMOVĂM.**

**INTRĂ PE RO.PEPSISPACE.COM
ȘI AFLĂ MAI MULTE DETALII**

**PEPSI
SPACE**

Masterclass cu Geoffrey Rush

MASTERCLASS

Masterclass-ul are loc joi, 15 iunie, de la ora 11:30, la Hotel Radisson Blu, și este destinat exclusiv actorilor, tinerilor cineaști, regizorilor, producătorilor, dintre cei acreditați la festival sau cei care pot face dovada că au o astfel de calitate.

de Nițu Maria Cristiana

COMPETIȚIE În familie

Crăița Nanu

„A devenit loc comun să comparăm fiecare nou regizor finaldeez cu Aki Kaurismaki, dar *În familie* merge pe aceeași zonă de umor sec și negru - cu un stil distinctiv însă care anunță o tânără regizare tatonând terenul spre un viitor extrem de interesant.”, citim în cronică de pe Screendaily, după premiera filmului de la Berlinale.

Debutul regizoarei Tia Kuovo, realizat pe baza scurtmetrajului de absolvire cu același nume, are în centru o familie unită. Unită cu grijă și mai ales de sărbătorile legale. Se simte familia fix ca goblenul care titrează titlul filmului pe poster. Atenție unde bagi acul, ochii doar la pânză, rezultatul trebuie să fie perfect, altfel observă vecinii. Doar că regizoarea aduce intrușii și restul timpului ni-l petrecem înconjurată de membrii celor trei generații, fericiți la comandă, în timp ce sunt chinuți de griji mărunte și frustrări latente. Nici măcar Moș Crăciun nu reușește să salveze aparențele. Iar secvența care măcelărește orice credință în moșul bun cu bar-

bă albă este o mostră impecabilă de umor negru și sec dus până la capăt.

Sufletul *În familie* e undeva spre final, într-un moment cu doi bărbați trecuți demult de prima tinerețe care s-au întâlnit pentru prima oară după mult timp pentru a depăna amintiri. Cadrul larg îi plasează însă doar într-o jumătate de ecran, cealaltă fiind populată de mobilă, obiecte, o pisică și picioarele soției. Aceasta s-a așezat confortabil pe fotoliu, afară din cadru, însă turuiala ei continuă acoperă întregul moment. Nonșalanța cu care femeia din afara cadrului distruge momentul de escapism vorbind despre boli are ceva înduioșător de uman și de un comic crunt. Fix ca bărbatul tăcut cu buchetul de flori în mână, în mijlocul unei camere în care toate femeile au altă treabă. Despre tăceri masculine și codependențe de familie duse până în punctul în care nu se mai pot nici vedea, nici regula este *În familie*. Un film care mocnește impecabil, fără să scoată scânteii, fix ca interiorul multor familii și de la noi.

► Miercuri, 14 Iunie, ora 14:45 /
Cinema Victoria ◀

► Joi, 15 Iunie, ora 19:30 /
Cinema Victoria ◀

Geoffrey Rush este actorul care a uimit mapamondul prin versatilitatea sa în ceea ce primește rolurile incredibile pe care le-a interpretat, în filme care au ajuns capodopere cinematografice internaționale. Este un reper simbolic în materie de actorie, datorită modalităților impresionante de a întruchipa personaje care au dăinuit în memoria spectatorilor până în ziua de astăzi - și vor continua să o facă, inevitabil. Geoffrey Rush este originar din Australia și deține onorabilul titlu de întâiul Președinte al Academiei Australiene a Artelor de Cinema și Televiziune, cunoscută și sub acronimul AACTA. În anul 1997, acesta a câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun actor și Premiul Globul de Aur pentru cel mai bun actor, ambele datorate rolului său din filmul *Strălucire*.

Printre filmele care l-au consacrat și pentru care a devenit un nume atât de relevant în lumea cinematografului, se numără *Discursul regelui* (2010), *Pirații din Caraibe: Pe ape și mai tulburi* (2011), *Pirații din Caraibe: Blestemul Perlei Negre* (2003), *Ofertă irezistibilă* (2013) și evident, *Strălucire* (1996). De-a lungul carierei sale, a fost onorat și cu premiul Emmy pentru interpretarea protagonistului din *The Life*

and Death of Peter Sellers și premiul Tony pentru rolul său din piesa absurdă *Regele moare* de Eugène Ionesco.

Astfel, Geoffrey Rush intră în grupul elitist al celor 24 de actori care se pot mândri cu recunoașterea supremă în actorie, așa-numita Triple Crown of Acting.

În cadrul TIFF.22, Geoffrey Rush va susține un masterclass de actorie, destinat actorilor, studenților și profesioniștilor din industrie, pe tema „Colaborarea lui Geoffrey Rush cu departamentele de Design, Make Up și Costume”. Masterclass-ul va avea loc joi, 15 iunie, ora 11:30, la Hotel Radisson Blu, și este destinat exclusiv actorilor, tinerilor cineaști, regizorilor, producătorilor, dintre cei acreditați la festival sau cei care pot face dovada că au o astfel de calitate. Presa nu are acces la acest eveniment. Evenimentul va fi moderat de Laura Mușat. În cadrul evenimentului, Geoffrey Rush va împărtăși din experiența sa de actor reprezentativ pentru cinematografia contemporană. De asemenea, în data de vineri, 16 iunie, ora 11:30, îl puteți urmări pe Geoffrey Rush într-o conversație deschisă cu Mihai Chirilov, destinată publicului larg.

În cadrul **TIFF.22**, actorul Geoffrey Rush va fi omagiat cu Premiul pentru Întreaga Carieră. ■

Crama PANDORA PARTENER TIFF.

MON BLANC

PANDORA

VIN DE VARĂ
PÂNĂ-N VARĂ

► ZILELE FILMULUI ROMÂNESC ◀

Castelul Crăiței

Bogdan-Andrei Lungu

Alpinismul este în vogă în ultimul timp, mai ales printre clasele mijlocii. Aerul rece al munților, peisajul sălbatic, neatins de om (o iluzie, de altfel) e fermecător pentru informaticianul sau funcționarul blocat la birou o treime din viață, ca un bibelou inert. Mișcarea, spațiul liber care nu constrânge înaltă omul la înălțimea munților. În filmul lui Liviu Mărghidan, *Castelul Crăiței*, avem parte de un peisaj natural din Piatra Craiului, cuplat cu o familie divorțată care-și caută copiii plecați într-o aventură montană periculoasă.

Ana (9 ani) și Matei (13 ani) sunt frați, doar că trăiesc în țări diferite, în urma divorțului părinților. Ana locuiește în Franța, alături de mama ei, Andreea (Judith State), medic obstetrician, recăsătorită cu un francez. Matei locuiește cu tatăl său informatician, pe nume Lazăr (Dragoș Olaru), în România. Ei doi formează (mai bine zis formau) un cuplu *upper-middle class* autentic, cu meserii sigure și bănoa-

se, dar și cu încrederea specific burgheză în sine. Copiii împărtășesc din particularitățile personalităților părinților. Matei este competitiv și arogant, iar Ana este pe măsură de competitivă, încercând perpetuu să-i demonstreze fratelui său mai mare de ce este în stare. Amândoi sunt alpiniști iscusiți, reușind prin abilitățile lor de supraviețuitori și exploratori montani să inducă o frică alarmantă în părinții și prietenii lor, dispărând pentru câteva zile pe munte. Între timp ce ei escaladează și discută, încercând să-și reconstruiască (în mod indirect) o relație frate-soră solidă și sănătoasă, părinții trec printr-un travaliu emoțional în căutarea lor.

Tensiunea dintre părinți se resimte când subtil, când puternic, oscilând în-

tre acuzații și prietenie, nemulțumire și cooperare. Se pare că nu doar peisajul este stâncos și abrupt, relația părinților fiind similară cu terenul pe care-l parcurg. Demoni trecuți ies la iveală, tatăl privind trecutul lor ca o poveste fericită, iar mama ca pe una complet opusă. Disonanța memoriei despre relația lor este ilustrativă pentru modul în care cei doi interacționează de-a lungul filmului.

Copiii, la rândul lor, au o relație la fel de tensionată, care trece prin schimbări considerabile pe drumul lung spre castelul crăiței, acest loc real dar și mitologic al filmului, unde o nouă șansă le este dată pentru o relație mai bună, care transcende limitările impuse de geografie și de familie.

Divorțul burghez este catastrofal pentru copilul burghez, în universul (sau habitusul?) său încărcat și sigur din punct de vedere material, simbolic și cultural. Conflictul Ana-Matei se nasc fix din acest habitus care nu se înțelege pe sine, care rămâne confuz în fața ruperii normelor burgheze, adică acea spintecare a familiei prin divorț, acel moment de irupere finală în care mami și tati devin tati și Andreea. Filmul spune povestea acestui clivaj familial, pe un fundal la fel de stâncos precum divorțul.

► Miercuri, 14 Iunie 21:45 / Iulius Parc Open Air ◀

► Joi, 15 Iunie 11:15 / Cercul Militar ◀

MOL ROMÂNIA, MEMBRU DE ÎNCREDERE AL COMUNITĂȚILOR

Csoma Sándorral

„A hiánytól való félelem nagyon erőteljes érzés”

A *Magasságok és mélységek* fikciós elemekkel kiegészítve meséli el a legendás hegymászó Erőss Zsolt özvegyének, Sterczér Hildának a gyászfeldolgozását olyan hitelességgel és megrázó őszinteséggel, amely fogva tartja a nézőt az utolsó pillanatig.

Búzás Anna

Mesélj egy kicsit a felkészülésről. Úgy tudom, te is felmáztál 5000 méter fölé!

Minden évben megpróbálok elutazni valahova, és az ázsiai irány nekem nagyon tetszik. Amikor Nepálba meg Indiába látogattam, már a fejemben volt ez a filmterv, de akkor még Erőss Zsoltról akartam filmet készíteni. Az egy tipikus hollywoodi struktúra lett volna: szegény, erdélyi faluból felkerekedő, országos hírnévre szert tevő, eredményes hegymászó; aztán jött volna a lavina-baleset és végül újra, protézissel megmássza a legnagyobb csúcsokat – ez egy hőstörténet. Mivel ennyire kézenfekvő volt, nem szerettem eléggé ezt a tervet. Kutatási szempontból is mentem a Himalájára amellelt, hogy nagyon kíváncsi voltam, ugyanis végtelen tisztetlet érzek a természet és a hegyek iránt: akartam érezni az oxigénhiányos környezetet és látni azt, amit a hegymászók lát-

A művészet célja leginkább az, hogy olyan témákat helyezzen előtérbe, amelyek háttérbe szorulnak.

nak. Fontosnak tartom, hogy ha valamiről filmet készítek, akkor azt jól ismerjem, az átlagosnál mindenképpen jobban. Meg akartam tapasztalni, hogy milyen érzés bizonyos magasság felett lenni, ahol már nincs élet, 5000 m felett az oxigéntartalom az 50 %-a annak, ami itt lent van. Amikor leszálltam Lukla repülőterén – ami a világ második legveszélyesebb reptere, ez már a hegyekben van, innen indul az Everest-alaptábori túra –, beleszívtam a levegőbe és megláttam a hatalmas hegyeket, akkor mérhetetlen nyugalom és harmónia szállt meg, életem legharmónikusabb 12 napja volt. Az alaptáborból nem látszik az Everest, felmentünk Kala Pattharig, és innen már jól lehetett látni a csúcst. Elkezdtem érezni, hogy mennyire apró vagyok, mennyire törekeny az ember, éreztem az oxigénhiányt, bár még nem volt szükségem gyógyszerre, de na-

gyon aluszékony voltam, éreztem, hogy ha bárhova leülnék, el tudnék aludni.

Sterczér Hilda hogyan fogadta azt az ötletet, hogy az ő szemszögéből akarod elmesélni a történetet? A pszichológusa is segített neked a valós történet mélyebb megismerésében.

Édesanyámat akkoriban sugárkezelésre és kemoterápiára vittem és ahogyan láttam a leépülését, előre elkezdtem magamat felkészíteni, hogy mi lesz, ha elveszítem. Rájöttem, hogy a hiánytól való félelem nagyon erőteljes érzés. A gyászfeldolgozásról pedig kevés film készült még akkor. Azonban amióta ez a film megszületett, egyre gyakrabban kerül vászonra a gyász témája – pl. a *Pieces of a Woman* (r. Mundruczó Kornél), *Vezess helyettem* (*Drive my Car*, r. Hamaguchi Rjúszuke) – ez most valahogy egy ilyen hullám, csak mikor elkezdtek a filmet, ennek még nem láttuk a jeleit. Hála Istennek anyukám meggyógyult, de engem beszippantott ez a téma és amikor elolvastam a könyvet, tudtam, hogy a gyász fog engem érdekelni ebből a történetből – ez egy sokkal izgalmasabb és láthatatlanabb aspektus. Rá két napra összefutottam Hildával egy élelmiszerboltban teljesen véletlenül és odamentem hozzá, bemutatkoztam, elmondtam neki, hogy filmet szeretnék készíteni az életének erről a szakaszáról, ő erre azt válaszolta, hogy már több filmes stáb is megkereste, de mindig Zsolt halálát akarták a középpontba helyezni a hegyen és ez Hildától nagyon idegen volt, már csak azért is, mert nem tudhatjuk, hogy pontosan mi történt, minden elmélet. Nem akarta, hogy olyan képsorok készüljenek, ahol látjuk a férjét meghalni, meg attól is tartott, hogy olyan rendezők készítenek filmet, akik még sosem jártak a hegyekben. Azt mesélte, hogy amikor megnézte az *Everest* című filmet, végigrohogte, mert annyira hiteltelen volt. Nekem pont ellentétes volt a szemszögem és ebben ő is meglátott valamit, hogy erről kell beszélni és belement: elkezdtünk találkozgatni, interjúkat készítettem vele és összekötött a pszichológusával is, aki a legfontosabb kísérője volt a gyászfeldolgozásban, és aki nagyon sok izgalmas dolgot mesélt, amik aztán a filmbe is bekerültek.

Határhelyzeteket és komoly, sőt komor témákat feszegetsz minden filmvedben, ahogyan most is. Mi vonz téged ezekhez a nehéz területekhez?

Ezekről beszélünk a legkevésbé, tabusítjuk őket és ez egy oda-vissza folyamat. A művészet célja leginkább az, hogy olyan témákat helyezzen előtérbe, amelyek háttérbe szorulnak. Abban reménykedem, ha legalább filmen ezek megjelennek, akkor elindul majd róluk a kommunikáció, ami szükségszerűen a tabuk ledöntéséhez vezethet. ■

Szürkület. Tudtad, hogy...?

Jakab-Benke Nándor

► **a film stáblistája szerint a Szürkület** Friedrich Dürrenmatt *Egy fényes nappal történet* című műve alapján íródott, azonban a svájci drámaírónak nincs is ilyen műve. Egy 1958-as, *Es geschach am hellichten Tag* című filmnek viszont valóban ő írta a forgatókönyvét, amit később „visszaírt” szépirodalommal *Az ígéret* (*Das Versprechen*) címmel, mert nem volt elégedett a filmverzió szerinte „nem elég realiztikus” befejezésével. Az első filmjét ebből a kisregényből forgatni óhajtó Fehérnek csak 1987-re sikerült meggyeznie a kiadóval, de a jogi problémák hosszú évekig kísérték a filmet. Ugyanebből az alapanyagból további hat adaptáció készült, az egyiket Sean Penn rendezte 2001-ben.

► **nem csak a Dürrenmatt-mű** miatt volt jogilag ingatag a film. A vissza-visszatérő, háttorzongató zenei témát Kate Bush 1985-ös albumán, a *Hounds of Love*-on is megtalálhatjuk, de azt sem ő írta, hanem egy grúz népdal felvételéből emelte át. Ezt a *Tsintskaro* című dalt Bush Werner Herzog 1979-es *Nosferatu*-jában hallotta először, ahol *Zinskaro* címmel tűnt fel.

► **a Szürkület a magyar rendszerváltás** „első filmje”. Forgatását 1987-ben kezdték, de a rendező közben összeveszett Kende János operatőrrel, és végül új operatőrrel, szinte teljes egészében újratorogatták. A *Szürkület*et végül 1990 februárjában nézhette meg először a szakmai közönség, Lo-

carnóban Bronz Leopárd-díjat kapott, de rendes moziforgalmazásba csak egy évvel később, 1991 márciusában kerülhetett.

► **ez az ún. „magyar fekete széria”** első filmje, ahová Tarr Béla filmjeit is sorolni szokták. Ugyancsak Fehér rendezte ennek a komor, fekete-fehérben forgatott „hulámnak” az egyik utolsó filmjét, a *Szenvedélyt*, ami szintén világhírű alapanyag adaptációja: James M. Cain *A postás min-*

dig kétszer csengetje alapján készült. Fehér Györgynek a tévés alkotásokat leszámítva mindössze ez a két nagyjátékfilmje van, 2002-ben hunyt el, de ezekkel is örökre beírta magát a filmtörténetbe: a *Szürkület* az ún. „új Budapesti Tizenkettő”, azaz minden idők 12 legjobb magyar filmjének egyike. ■

Lakatos Róbert

„Talpas az alteregóm ebben a filmben”

14 évvel a *Bahrtalo!* után Lakatos Róbert ismét egész estés mozival jelentkezett: a *Ki kutyája vagyok én?* premisszája, hogy a család kedvencének, Talpas kuvasznak menyasszonyt kell keresni, mielőtt kiöregedik – ám a film a kutyatenyésztés témáján keresztül szatirikusan a román-magyar viszonyról, az erdélyiség, a nemzetiség kérdéséről is szól.

Gergely Zsuzsa

Már az első percekben egyértelművé válik a néző számára, hogy szatíráról fog látni. Azt azonban nehezebb eldönteni, hogy mi volt számodra a kiindulópont. Tudtad, hogy nemzetpolitikai kérdéseket akarsz játékosan taglalni, vagy adott volt az a helyzet, hogy Talpasnak menyasszonyt kell keresni, és egyszer csak a két téma kezdett összecsúszni?

Nemzetpolitikai filmet akartam csinálni, és a Talpas története meg a személyes történet sokkal később jött be, csak azért, hogy legyen egy személyes szál, amire fel lehet fűzni ezeket a problémákat. A kiindulópont az volt, hogy hallottam, egyesek megpróbálnak kitenyésztetni egy erdélyi magyar kutyafajtát, a „gyimesi kalibakutyát”. Legalábbis én úgy értettem, hogy azt akarják. Pár évre rá kiderült, hogy letettek erről a szándékukról, mert úgy gondolják, hogy a fajtatenyésztés zsákutca abban a formában, ahogyan az a kiállításokra vitt kutyák esetében zajlik. Teljesen mást értenek fajta alatt, ők nem

küllem alapján határozzák meg a fajtát. De addigra én már elkezdtem kutatni, és megtudtam, hogy a nemzetközi szabályozások szerint lehetetlen, hogy egy fajta, amit magyar közegben, de Romániában

tenyésztene ki, magyarnak minősüljön. Itt éreztem párhuzamot azzal, hogy hogyan kezel bennünket, mint kisebbséget a nemzetközi jog.

Nemzetközi jog szempontjából mi románok vagyunk, mindegy, hogy kulturálisan hová tartozunk. Ezzel magam is folyamatosan szembesülök, amikor nemzeti besorolást készítenek a filmterveknek. Ezt vette át a magyar szabályozás is: rendező állampolgársága román, színész román, forgatási helyszín Romániában van – hát akkor ez román produkció. Ha felvették a magyar állampolgárságot, akkor is a helyszín miatt nagyon nagy százalékban minősül románának a produkció. Ezt a saját bőrömmön éreztem, ettől nagyon frusztrált voltam, úgyhogy a kérdést mindenképpen fel akartam vetni, és úgy gondoltam, hogy a kutyatenyésztésen keresztül ezt jól lehet tárgyalni. Ugyanakkor arra is gondoltam, hogy ez akár erdélyi társadalomkritika is lehet, hiszen nemcsak a szabályozások miatt lehetetlen az elképzelés, hanem amiatt is, ahogyan az erdélyi magyarok viszonyulnak a saját pásztorkutyáikhoz. Abszolút logikátlan, hogy a legjobb egyedeket kiherélik, ez a társadalmi kontraszelekciónak megfelelője. Tehát éreztem, hogy ebben van egy film, és a személyes szál, hogy a saját kutyámnak keresek menyasszonyt, csupán dramaturgiai okokból jött be.

Azt hiszem, nagyon fontos volt számodra, hogy a humor meghatározza a filmet. Hogy tudtad a komoly információkat helyükre tenni egy játékos, szatirikus filmben?

Ez a humor a helyzetek abszurditásából fakad: helyenként groteszk, helyenként viszont az én szerencsétlenségemen vigadunk. Azért vállaltam én a főszerepet ebben a filmben, mert nem akartam másokat kifigurázni. Tudtam, hogy az nagyon antipatikus lenne. Inkább én vagyok a fő bohóc a filmben.

Mások komolyan veszik a kérdést, de mivel a néző tudja, hogy én nem, vagy hogy én provokálok, talán idézőjelbe tevődnek dolgok. Ha én egy olyan kontextust teremtök, amelyben ezt a komoly témát teljesen félreértelmezem, annak talán van humoros töltete. Groteszk humor, de humor az, amikor valaki egyet mond, és én boldogan mást gondolok. Játsszom, de önmagamot játszom, nyilván eltúlozva a saját hülyeségeimet – de ez nem azt jelenti, hogy ami személyesen érint, az nem mozgat meg bennem érzelmeket. Ilyen pillanat, amikor a magyar kuvaszt, vagyis Talpast minősítgetik a szakemberek. De az is, amikor kiderül, hogy a kiskutyák nem a Talpas kölykei. Bár ha az ő kölykei lettek volna, nem tudom, hogy fejeztem volna be a filmet. Jót tett ez a tragikomédia a filmnek, de hát ez a szép a dokumentumfilm készítésében, hogy kaland is egyben.

Hogyan sikerült a szüleidet bevonnod? Nagyon jó partnereid, de kétlem, hogy arra kényszerítetted őket, hogy játsszának veled. Ők önmagukat adják.

Őket különösebben nem befolyásolta a kamera jelenléte, mert az volt a fejükben, hogy majd úgyis kivágom. Maguktól nem is fogtak volna bele ebbe az egészbe. De látván, hogy én mennyire belelkesültem, és mennyire akarom a Talpas-utódot, végül ők is belelkesültek. Nekik jó lett volna egy akármilyen másik kutya is. Azelőtt volt menhelyről kutyánk, volt utcáról befogadott kutyánk, de hát ha a gyerek ezt akarja, akkor tegyünk meg mindent a gyerekekért, ugye?

Bekerülnek a stábtagnak, téged is látunk forgatás közbeni helyzetekben – jelzed, hogy ez nem egy szép, tökéletesre csiszolt film, benne maradnak a hibák is?

Én nagyon szeretem a filmben hagyott hibákat. Egy részük itt tudatosan volt produkálva. Szerintem ettől lesz életszerű az egész. Nagy vágyam, hogy sikerüljön egy olyan filmet készítenem, ami csak hibákból áll. ■

Bernáth Szilárdal

„A különbözőség illúzióját szeretném lebuktatni”

Bernáth Szilárd erőteljes bemutatkozó filmje felnővéstörténet: Ádám egy borsodi kis faluból indul el, próbál szembenézni azzal a traumával, amelyet az apja bántalmazó viselkedése okozott; a kitörést a rappelés jelenti számára, itt tudja kifejezni az évek óta magában hordozott frusztrációkat.

Búzás Anna

A *Larry* történetét egy 2016-os dokumentumfilm inspirálta – meséj erről egy kicsit! Egy *Ki Mit Tube* nevű tehetségkutatón feltűnt egy Serrano nevű fiú [rőla szólt a film – szerk.]. Az ő karaktere meg energiái és az alkotáshoz való viszonya – a vágy és az alkotásra való képtelenség, a teljes bénultság és a tiszta harag – nagyon foglalkoztatott. Elkezdtem találkozgatni, utazgatni, motívumokat és karaktereket gyűjtöttem, és így alakult ki az első forgatókönyv.

Vilmányi Benett akkorát megy ebben a filmben, hogy ha Amerikában lennének, azt mondanám, ez Oscar-díj. Miért esett rá a választásod?

Ez a szerep három aspektusból is nehéz: egyrészt ott van a zeneiség – ez Benettnek nem jelentett problémát, nagyon muzikális srác –, másrészt ott van a dadogás, ami viszont pokoli kemény feladat lett, és a harmadik fontos tényező a jelenlét, ennek az egész történetnek a zaklatottsága és a

lelki teher, amit meg kell jeleníteni. Korábban Benettel forgattunk egy kisfilmet, és azt tapasztaltam, hogy az ő munkamódszere eltér attól, amit én talán megszok-

tam a színészekről. Ha ő nem találja meg magában azt az állapotot, amit ki tud tenni a vászonra, akkor időt kér, és addig nem megyünk tovább, amíg ezt magából nem bányássza ki. Ez nagyon imponáló volt.

Hogyan készültetek fel a forgatásra, főleg a dadogás hiteles megjelenítésére?

Egy jó fél évig foglalkoztunk ezzel, eleinte semmi ötletem nem volt. Megvettem az összes könyvet ebben a témában, és odaadtam Benettnek is párat, aztán megkerestem a Démoszthenész Egyesületet, és az elnökük, Kovács Benedek logopédus hamar megértette, hogy mit akarok. Először csoportterápiákra jártunk, ahol sok dadogót megismertünk. Az a hajmeresztő ebben a beszédzavarban, hogy nincs két egyforma verzió, mindenki máshogyan dadog, mindenkinek más a félelmes hangja, máshogy akad be, máshogy ismételi. Benett elkezdte ezeket utánozni, és jó pár ülés után kialakult egy fegyvertára, elsajátított jó néhány gesztust, meg én is erőltettem párat. Aztán Benedekkel jártunk egyéni terápiára, ő nagyon szigorú volt, és mindig megállított, amikor azt érezte, hogy nem hiteles. Egyszer megkértem Benedeket, hogy mondja el fiziológiailag a dadogás működését, és onnantól kezdve Benett már nem a dadogást utánozta, hanem létrehozta magában ezt a fizikai gátat, az áramütésszerű bénulást, és ahogy ezt megtanította a testének, kialakult a saját dadogása. Már nem eljátszotta, hanem tényleg dadogott. Forgatási szünetekben is rajta maradt.

A kamera végig zaklatott és sok a közeli, hátulról sokat látjuk a főszereplő tarkóját, vele megyünk mindenholva és ez mindig nagyon nyugtalan légkört teremt – ennek a kamerakezelésnek van néhány kiemelkedő példája a fil-

mtörténetben, pl. a Saul fia meg a román újhullámos filmek. Rád milyen filmek voltak hatással ebből a szempontból?

Az egyértelmű volt, hogy ez „egyfőhősös” film, és végig ott kell lennünk vele, csak azt látjuk, amit ő lát, csak azt tudjuk, amit ő tud. Ehhez gyűjtöttünk párhuzamokat, ebből a nézőpontból a legmélyebb coming-of-age filmek számomra a Dardenne-univerzumból kerültek elő. A *Saul fia* is élt bennem természetesen, de ott hosszú beállítások vannak, meg ott a nyelv a tartalommal alkot soha nem látott egységet. A Dardenne-filmekben van ugyanez, mint itt: ugróvágások, loholunk a főhős után. Ilyen a *Rosetta*, a *Srác a biciklivel* stb., meg a román újhullám néhány filmje és Ulrich Seidl-filmek is. De nagyon nyomasztó érzés amúgy ezek mellett emlegetni a *Larry*-t. A fenti gigászokhoz képest ez csak szárnypróbálgatás.

Azt szerettem volna, hogy olyan formanyelvet találjunk ki, ami a karakterből jön, és leképezi a zaklatottságot és a dadogást. A dadogás fejben egy tiszta mondat vágya, ami nem jön ki rendesen, ronszolt lesz – ekkor arra gondoltam, hogy csináljunk hosszú beállításokat, és azokat daraboljuk szét – ez lett a dadogó filmnyelv, ami a film legvégén feloldódik.

Súlyos témákat feszegetsz a filmjeidben – mi vonz téged a periférián élő emberek világához?

Nem az a fura, amikor valakit ez nem vonz? Érzek valami sorsközösséget, és azt gondolom, hogy amíg rólok nincs szó, addig nincs értelme, hogy bárki másról szó essen. Azért is választok olyan karaktereket, akik tőlem nagyon messze vannak, mert mindig rájövök, hogy nincsenek különbségek: azok a dolgok, amik összekötnek velük, fontosabbak, mint amelyek elválasztanak. Itt a Kárpát-medencében mindannyian ugyanabban az üstben fővünk és ugyanazok az alapvető traumáink – valahogy a különbözőség illúzióját szeretném lebuktatni. ■

Csoma Sándor

„Frica de lipsă este o emoție foarte puternică”

Filmul *Vârfuri și abisuri* expune într-o manieră autentică și sinceră, completând cu elemente fictive, povestea văduvei legendarului alpinist Erőss Zsolt, Sterczer Hilda, care ține priverul captiv până în ultimul moment.

Interviu realizat de Anna Búzás, traducere de Anna-Mária Bănică

INTEROGATIF

Povestește-ne puțin despre pregătire. Am înțeles că tu însuși ai urcat la peste 5000 de metri!

Încerc să călătoresc în fiecare an, iar direcția asiatică mi se pare foarte atractivă. Când am vizitat Nepal și India, aveam deja în minte acest plan pentru un film, dar atunci intenționeam să fac un film despre Erőss Zsolt. Ar fi fost o structură tipică hollywoodiană: un alpinist sărac, dintr-un sat din Transilvania, care devine cunoscut în întreaga țară datorită reușitelor sale în alpinism; apoi, accidentul provocat de avalanșă și în final, el ar fi reușit să escaladeze din nou cele mai înalte vârfuri cu o proteză - o poveste de erou. Deoarece aceasta era o variantă atât de evidentă, nu am fost suficient de încântat de acest plan. Pe lângă asta, mergând în Himalaya pentru cercetare, eram foarte curios să experimentez, deoarece am o mare admirație față de natură și munți: doream să simt lipsa de oxigen și să văd ceea ce văd alpi-

niștii. Consider important ca atunci când fac un film despre ceva să îl cunosc bine, mai mult decât cineva obișnuit. Am vrut să experimentez cum este să fii la o anumită altitudine, unde nu mai există viață, la peste 5000 de metri, conținutul de oxigen fiind doar 50% din cel de aici, în zonele mai joase. Când am aterizat pe aeroportul Lukla - care este al doilea cel mai periculos aeroport din lume, fiind în munți, de aici începe traseul către baza Everestului -, am luat o gură de aer și am văzut munții uriași, iar apoi am fost copleșit de o liniște și o armonie inimaginabile, a fost cea mai armonioasă perioadă de 12 zile din viața mea. Din baza taberei nu se vede Everestul, am urcat până la Kala Patthar și de acolo puteam vedea bine vârful. Am început să simt cât de mic sunt, cât de fragil este omul, am simțit lipsa de oxigen, deși nu aveam nevoie încă de medicamente, eram foarte somnoros, simțeam că aș fi putut adormi oriunde m-aș fi așezat.

Cum a acceptat Hilda Sterczer propunerea ta de a spune povestea din perspectiva ei? Psihologul ei te-a ajutat să înțelegi mai profund povestea reală.

În acea perioadă, mama mea era în tratament cu radiații și chimioterapie, iar, văzând cum starea ei se degradează, am început să mă pregătesc de pierderea ei. Am realizat că frica de lipsă este o emoție foarte puternică. În acel moment, existau puține filme despre procesul doliului. Dar de când a apărut acest film, tema doliului apare tot mai des în filme - precum *Frânturi de femeie* (regia Kornél Mundruczó) sau *Condu-mi mașina* (regia Ryusuke Hamaguchi) - parcă e o astfel de tendin-

ță, doar că atunci când am început filmul, nu vedeam semnele acesteia. Mulțumesc lui Dumnezeu, mama mea s-a vindecat, dar acest subiect m-a captivat și când am citit cartea, am știut că durerea doliului va fi ceea ce mă va interesa în această poveste - este un aspect mult mai interesant și invizibil. La două zile după aceea, am întâlnit-o pe Hilda într-un supermarket, pur întâmplător, și m-am dus la ea, m-am prezentat și i-am spus că doresc să fac un film despre această perioadă a vieții ei, iar ea mi-a răspuns că mai multe echipe de film au abordat-o deja, dar au dorit mereu să pună accentul pe moartea lui Zsolt în munți, iar asta era foarte străin pentru Hilda, mai ales pentru că nu știm exact ce s-a întâmplat, totul este teorie. Ea nu își dorea să fie filmate scene ce ar fi ilustrat moartea soțului său, și se temea și de faptul că aceste filme ar putea fi create de regizori care nu au fost niciodată în munți. Mi-a povestit că atunci când a văzut filmul *Everest*, a râs în hohote pe tot parcursul, pentru că era atât de lipsit de credibilitate. Perspectiva mea era exact opusă, iar ea a văzut ceva în asta, că trebuie să vorbim despre asta, și a acceptat: am început să ne întâlnim, am făcut interviuri cu ea și mi-a făcut legătura și cu psihologul ei, care a fost însoțitorul cel mai important în procesul de doliu și care mi-a povestit multe lucruri interesante, care ulterior au fost incluse în film.

Abordezi situații limită și teme serioase, chiar sumbre în toate filmele tale, inclusiv acum. Ce te atrage în expunerea acestor subiecte dificile?

Acestea sunt subiectele despre care vorbim cel mai puțin, le tabuizăm și este un proces reciproc. Scopul artei este în principal acela de a aduce în prim plan teme care sunt marginalizate. Sper că atunci când aceste subiecte apar măcar în filme, vom începe să discutăm despre ele, ceea ce inevitabil va duce la demontarea tabuurilor. ■

Scopul artei este în principal acela de a aduce în prim plan teme care sunt marginalizate.

Szilárd Bernáth

„Vreau să demontez iluzia diferenței”

Filmul de debut puternic al lui Szilárd Bernáth este o poveste despre maturizare: Ádám pleacă dintr-un mic sat din Borsod și încearcă să se confrunte cu traumele cauzate de comportamentul abuziv al tatălui său; rap-ul devine eliberarea pentru el, locul în care poate exprima frustrările acumulate de-a lungul anilor.

Interviu realizat de Anna Búzás, traducere de Anna-Mária Bănică

INTEROGATIF

Povestea filmului *Larry* a fost inspirată de un documentar din 2016 - spune-ne mai multe despre asta!

Un băiat numit Serrano a apărut la un concurs de talente numit *Ki Mit Tube* [filmul se referă la el - n.ed.]. Personajul lui și energia sa, precum și relația sa cu creația - dorința și incapacitatea de a crea, paralizia totală și furia pură - m-au captivat. Am început să ne întâlnim, să călătorim împreună, am adunat motive și personaje, și astfel s-a dezvoltat primul scenariu.

Vilmányi Benett interpretează extraordinar în acest film, atât de extraordinar, încât aș spune că ar merita un premiu Oscar dacă am fi în America. De ce l-ai ales pe el? Această rol are trei aspecte dificile: în primul rând, muzicalitatea - pentru Benett, asta nu a fost o problemă, el este un tânăr foarte muzical; în al doilea rând, bătălia, care a fost o sarcină extrem de dificilă, iar al treilea aspect important este prezența,

agitația și povara interioară a întregii povești, care trebuie să fie transmise. Am mai lucrat cu Benett într-un scurtmetraj și am observat că metoda sa de lucru diferă de ceea ce m-am obișnuit să aștept de la actori. Dacă nu găsește starea pe care o poate transpune pe ecran, el cere timp și nu mergem mai departe până nu o descoperă în el însuși. A fost foarte impresionant.

Cum v-ați pregătit pentru filmare, în special pentru a reda autentic bătălia?

Ne-am ocupat de asta timp de jumătate de an și inițial nu aveam nicio idee. Am cumpărat toate cărțile despre acest subiect și i-am dat câteva și lui Benett, apoi am contactat Asociația Demostene și președintele lor, logopedul Kovács Benedek, a înțeles rapid ce vreau să realizez. La început, am participat la terapii de grup, unde am întâlnit mulți bălbați. Partea surprinzătoare a acestei tulburări de vorbire este că nu există două versiuni identice, fiecare

se bătăie într-un mod diferit, fiecare are propriul sunet înspăimântător, blochează într-un mod diferit și repetă într-un mod diferit. Benett a început să îi imite și, după câteva ședințe, a dezvoltat un arsenal de gesturi, și i-am impus și eu câteva. Apoi am avut terapie individuală cu Benedek, care a fost foarte strict și ne-a oprit mereu când simțea că nu este autentic. Într-o zi, l-am rugat pe Benedek să-mi explice fiziologic cum funcționează bătălia, iar de atunci Benett nu a mai imitat bătălia, ci și-a creat în sine această barieră fizică, ceea ce paraliză asemănătoare unui șoc electric, și a învățat cum să o folosească în corpul său, dezvoltând propria sa bătălia. Nu mai juca, ci se bătăie cu adevărat. A rămas astfel și în pauzele de filmare.

Camera este mereu mișcată, există multe planuri apropiate, vedem spatele protagonistului în permanență, mergem cu el peste tot și acest lucru creează întotdeauna o atmosferă neliniștită - această abordare a cadrelor are câteva exemple remarcabile în istoria filmului, precum *Fiul lui Saul* sau filmele noului val românesc. Ce filme te-au influențat în acest sens?

Era evident că acesta este un film cu un singur protagonist și trebuie să fim cu el

în permanență, vedem doar ceea ce el vede, știm doar ceea ce el știe. Pentru asta am căutat paralele și, din acest punct de vedere, cele mai profunde filme de creștere personală pentru mine provin din universul Dardenne. *Fiul lui Saul* m-a influențat și, desigur, acolo avem cadre lungi și limbajul se îmbină perfect cu conținutul. Aceleași elemente se regăsesc și în filmele Dardenne: tăieturi abrupte, fugim după protagonist. Așa cum este *Rosetta*, *Băiatul cu bicicleta*, etc., precum și câteva filme din noul val românesc și filmele lui Ulrich Seidl. Dar este o senzație copleșitoare ca *Larry* să fie amintit în aceeași categorie cu acești giganti. În comparație cu aceștia, *Larry* este doar o tentativă de a-mi întinde aripile.

Am dorit să găsim un limbaj vizual care să provină din personaj și care să reflecte neliniștea și bătălia. Bătălia este dorința unei propoziții clare în minte, care nu reușește să iasă corect, devine distorsionată - atunci m-am gândit că ar trebui să realizăm cadre lungi și să le tăiem în bucăți - acesta a devenit limbajul bălbaților al filmului, care se dezleagă la sfârșitul filmului.

Abordezi teme serioase în filmele tale - ce te atrage la lumea oamenilor care trăiesc în periferia societății?

Nu e mai ciudat când cineva nu este astras de aceste teme? Simt o anumită comuniune a destinului și cred că până când nu se va vorbi despre ei, nu are sens să vorbim despre altcineva. Personajele pe care le aleg sunt intenționate foarte diferite de mine, pentru că, în final, mereu descopăr că nu există diferențe reale: lucrurile care ne leagă sunt mai importante decât cele care ne despart. Aici, în Bazinul Carpat, fierbem toți în aceeași oală și avem aceleași traume fundamentale - cumva, îmi doresc să demasc iluzia diferenței. ■

Vlad Ionuț Popescu

„Bad Boy Blues”

10 actori de teatru sunt prezentați anual, în cadrul TIFF, profesioniștilor din lumea filmului și publicului. Programul **10 pentru FILM la TIFF** își propune să promoveze figuri noi în filmul românesc și îi vizează pe actorii care nu au avut până acum șansa afirmării în cinema.

a consemnat Bogdan Mureșanu

Credit foto: Sabina Costinel

Cei 10 selectați pentru ediția a 12-a a programului sunt: Costi Apostol și Mădălina Mușat (Sf. Gheorghe), Andrada Balea (Cluj), Christine Cizmaș și Ana Maria Cojocaru (Timișoara), Cătălin Ștefan Mîndru (Suceava), Marcela Motoc, Camelia Pintilie și Vlad Ionuț Popescu (București), Sara Pongrac (Focșani, Turda, Cluj).

Vlad Ionuț Popescu (24 ani) a absolvit Actoria la UNATC. Colaborează cu multe teatre din București: TNB, Comedie, Apollo111, Replika, unteatru, TDR, Godot sau Masca. Se apropie, cu pași mici, dar constanți, de film. Regizorul și scenaristul Bogdan Mureșanu, care spune de Vlad că e «sălbaticu' bine crescut», i-a pus câteva întrebări:

Crezi că e necesară o doză de narcisism pentru a fi un bun actor?
Cred că e necesar să te iubești ca să îți faci viața mai ușoară.

Îți afectează viața de zi cu zi dacă ești cu adevărat narcisist?

Ei, da, se întâmplă, îmi fracturează enorm empatia, doar că, în urma suferințelor trăite din cauza comportamentului meu narcisic, am devenit un om din ce în ce mai bun - sau măcar încerc. Sunt foarte preocupat de eliminarea deșeurilor generate de ego. Am învățat din greșeli. Dacă am fost cândva un narcisist seducător, acum nu mai sunt. Mă pasionează real oamenii din jur, sunt interesat de istoria lor și entuziasmat de reușitele lor. Mereu mi-am pus o oglindă în față pentru a vedea unde mă poziționez eu față de mine, oricât de dureros ar fi fost pe alocuri să văd că poate nu sunt omul care mi-aș fi dori să fiu, ba chiar sunt fix opusul - uneori, ceea ce urăsc cel mai mult la alții. Focusul ăsta constant asupra mea a îndepărtat oameni din viața mea, dar m-a și ajutat să continui ceea ce fac. Până și în perioadele mele mai puțin bune am găsit forța necesară pentru a duce lucrurile la capăt, tocmai datorită importanței pe care, din nefericire, de prea multe ori mi-o acord.

(Interviul integral se citește pe LiterNet.ro la <https://agenda.liternet.ro/cronici/10pentrufilmattiff.html>) ■

PROGRAM / MIERCURI / 14 Iunie

CINEMA FLORIN PIERSIC

15:30 SUPERNOVA
Închisoarea 77 (Modelo 77)
125' / Alberto Rodriguez / Spania [5R1]

18:00 ZILELE FILMULUI ROMÂNESC
Visul (The Dream)
150' / Cătălin Saizescu / România [5R2]

21:00 SUPERNOVA
Să înceapă dansul (Empieza el Baile)
99' / Marina Rosa Szerezevsky / Argentina, Spania [5R3]
Acces gratuit pentru persoane în vârstă de peste 60 de ani!

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

16:00 ZIUA MAGHIARĂ
Amurg (Twilight)
100' / György Fehér / Ungaria [5C1]

18:30 LUNĂ PLINĂ
Vânătoarea de lupi (Project Wolf Hunting)*
122' / Kim Hongsun / Coreea de Sud [5C2]

21:00 ZIUA MAGHIARĂ
Oameni-arbori (White Plastic Sky)
112' / Tibor Bánóczki, Sarolta Szabó / Ungaria [5C3]

CINEMA VICTORIA

10:00 FOCUS NORDIC
Mi-e silă de mine (Sick of Myself)
97' / Kristoffer Borgli / Norvegia, Suedia [5V1]

12:30 COMPETIȚIE
Mangal (Charcoal)
107' / Carolina Markowicz / Brazilia, Argentina [5V2]

14:45 COMPETIȚIE, FOCUS NORDIC
În familie (Family Time)
114' / Tia Kouvo / Finlanda, Suedia [5V3]

17:30 LARGER THAN LIFE
De ce mă cheamă Nora, când cerul meu e senin (Nora)
86' / Carla Teaha / România [5V4]

20:00 COMPETIȚIE
Carbon
103' / Ion Borș / Moldova, România, Spania [5V5]

22:30 COMPETIȚIE
Liniște-n furtună (Stillness In The Storm)
97' / Alberto Gastesi / Spania [5V6]

CERCUL MILITAR

13:15 SMART 7
Hambare de tutun (Secaderos)
98' / Rocio Mesa / Spania, SUA [5W1]

15:30 SMART 7
India
123' / Telmo Churro / Portugalia [5W2]

18:15 FOCUS NORDIC
Patru mici adulți (Four Little Adults)
121' / Selma Vilhunen / Finlanda [5W3]

21:00 SUPERNOVA
Frumoasa Elena (Beautiful Helen)
92' / George Ovashvili / Georgia [5W4]

CINEMA ARTA

10:00 WHAT'S UP, DOC?
Catedrala (The Cathedral)
88' / Denis Dobrovoda / Slovacia, Spania [5A1]

12:00 WHAT'S UP, DOC?
Insula lui Knit (Knit's Island)
95' / Ekiem Barbier, Guilhem Causse, Quentin L'Helgouac'h / Franța [5A2]

14:15 ZIUA MAGHIARĂ
Al cui câine sunt? (Whose Dog Am I?)
80' / Robert Lakatos / Ungaria, România [5A3]

16:00 ZIUA MAGHIARĂ
Retrospectiva Geza M. Toth (Geza M. Toth. Retrospective)
69' / Géza M. Tóth / Ungaria [5A4]

17:45 WHAT'S UP, DOC?
Pământul de care aparținem (The Land You Belong)
90' / Elena Rebeca Carini / Italia, România [5A5]

* Film nerecomandat minorilor / This film is not suitable for children.

20:00 WHAT'S UP, DOC?
Anhell69*
75' / Theo Montoya / Germania, Franța, România, Columbia [5A6]

21:45 ZILELE FILMULUI ROMÂNESC
Tineretea unui dictator (The Young Dictator)
121' / Andy Lupu / România, Moldova [5A7]

SAPIENTIA

10:15 EDUCATIFF
Novicii (Juniors)
96' / Hugo P. Thomas / Franța [5S1]

12:30 ZIUA MAGHIARĂ
3000 de piese (Three Thousand Number Pieces)
97' / Ádám Császi / Ungaria [5S2]

14:45 VA URMA
Actorul (The Actor)
118' / Nima Javidi / Iran [5S3]

17:15 ZIUA MAGHIARĂ
Gemenele (Not A Thing)
90' / Fanni Szilágyi / Ungaria [5S4]

19:30 SMART 7
Mammalia
88' / Sebastian Mihăilescu / România, Polonia, Germania [5S5]

21:45 ZIUA MAGHIARĂ
Power (Puterea)
88' / Mátyás Prikler precedat de 1939
30' / Zsolt Magyarai, Claudia Benkő / Ungaria [5S6]

CINEMA MĂRĂȘTI

17:00 EDUCATIFF
Platon cel tânăr (Young Plato)
102' / Neasa Ní Chianáin, Declan McGrath / Irlanda, Belgia, Franța [5Z1]

19:30 ZIUA MAGHIARĂ
Vârful și abisuri (Heights and Depths)
99' / Csoma Sándor / Ungaria [5Z2]

CINEMA DACIA MĂNĂȘTUR

18:00 ZIUA MAGHIARĂ
Larry
108' / Szilárd Bernáth / Ungaria [5D1]

20:30 ZIUA MAGHIARĂ
Blocada (Blockade)
106' / Ádám Tóssér / Ungaria [5D2]

PIAȚA UNIRII OPEN AIR

21:45 PROIECȚII SPECIALE
Casablanca
102' / Michael Curtiz / SUA [5U1]

PARCUL POLIGON FLOREȘTI

21:45 PROIECȚII SPECIALE
Casablanca
102' / Michael Curtiz / SUA [5F1]

IULIUS PARC OPEN AIR

21:45 ZILELE FILMULUI ROMÂNESC
Castelul Crăiței (Refuge)
82' / Liviu Mărghidan / România [5P1]

UBB OPEN AIR

22:00 VA URMA
Suflete (Souls)
90' / Alex Eslam / Germania [5X1]

MUZEUL DE ARTĂ

21:30 CINECONCERT
Necunoscutul (The Unknown)
63' / Tod Browning / SUA [5M1]
acompaniament live
Stephen Horne, Martin Pyne (UK)

PARCUL ETNOGRAFIC ROMULUS VUIA

20:30 CONCERT
NIGHTLOSERS & TRIO ARDEALUL

21:45 ZILELE FILMULUI ROMÂNESC
Vulturii din Țaga (Eagles from Țaga)
74' / Adina Popescu, Iulian Manuel Ghervas / România, Slovacia [4E1]

Lakatos Róbert:

„Talpas este alter ego-ul meu în acest film”

interviu realizat de Zsuzsa Gergely, traducere de Anna-Mária Bănică

La 14 ani după *Bahrtaol*, Lakatos Róbert revine cu un film de lungmetraj: *Al cui câine sunt?*. Premisa filmului este că Talpas, câinele familiei, trebuie să găsească o mireasă înainte să îmbătrânească - însă prin tema creșterii câinilor, filmul abordează satiric relația româno-maghiară, problema identității etnice și transilvănene.

Din primele minute, spectatorului îi devine evident că urmează să vizioneze o satiră. Cu toate acestea, este mai dificil să decidem care a fost punctul de plecare pentru tine. Știi că vrei să abordezi probleme de politică națională într-o manieră jucăușă sau situația în care Talpas trebuie să găsească o mireasă a dus în cele din urmă la intersectarea celor două teme?

Am vrut să fac un film de politică națională, iar povestea lui Talpas și povestea personală au apărut mult mai târziu, doar pentru a avea o linie personală de care să legăm aceste probleme. Punctul de plecare a fost că am auzit că unii încearcă să dezvolte o rasă de câini maghiari din Transilvania, numită „câini de colibă din Lunca”. Cel puțin asta am înțeles eu că vor să facă. După câțiva ani s-a dovedit că au renunțat la această intenție, deoarece consideră că creșterea unei rase este un drum fără ieșire în forma în care se desfășoară în cazul câinilor de expoziție. Ei înțeleg cu totul altceva prin rasă, ei nu definesc rasa pe baza aspectului exterior. Dar până atunci începusem deja să cercetez și am aflat că în conformitate cu regulamentele internaționale este imposibil ca o rasă crescută într-un mediu maghiar, dar în România, să fie considerată maghiară. Aici am simțit o paralelă cu modul în care suntem tratați ca minoritate în dreptul internațional.

Din punct de vedere al dreptului internațional, suntem români, indiferent de apartenența culturală. Mă confrunt și eu în mod constant cu asta când se fac clasificări naționale pentru planurile de film. Acest lucru a fost preluat și de reglementările maghiare: cetățenia regizorului este română, actorul este român, locația de filmare este în România - deci este o producție română. Dacă au dobândit cetățenia maghiară, totuși, datorită locației, producția este considerată în mare măsură românească. Am simțit asta pe pielea mea, am fost foarte frustrat de asta, așa că am vrut neapărat să ridic această în-

Robert Lakatos / Foto: Vlad Braga

Al cui câine sunt?

trebare și am crezut că această temă poate fi discutată și prin prisma creșterii câinilor. În același timp, m-am gândit că acest lucru poate fi și o critică a societății transilvănene, deoarece nu numai reglementările fac imposibilă această idee, ci și modul în care maghiarii transilvăneni se raportează la proprii lor câini ciobănești. Este complet ilogic să castrăm cele mai bune exemplare, acesta este corespondentul selecției sociale. Deci, am simțit că există un film aici, iar firul personal de a căuta o mireasă pentru câinele meu a fost introdus doar din motive de dramaturgie.

Cred că a fost foarte important pentru tine ca elementul definitiv al filmului să

Acest umor izvorăște din absurditatea situațiilor: uneori este grotesc, alteori ne distrăm pe seama ghinionului meu... Eu sunt clovnul principal al filmului.

fie umorul. Cum ai reușit să plasezi informațiile serioase în locul potrivit într-un film ludic, satiric?

Acest umor izvorăște din absurditatea situațiilor: uneori este grotesc, alteori ne distrăm pe seama ghinionului meu. Am acceptat să joc rolul principal în acest film pentru că nu am vrut să fac caricatură din alții. Știam că ar fi foarte nepopular. Eu sunt clovnul principal al filmului. Alții iau întrebarea în serios, dar deoarece spectatorul știe că eu nu o fac sau că eu provoc, poate că lucrurile sunt puse între ghilimele. Dacă creez un context în care interpretez complet greșit acest subiect serios, poate că are un conținut umoristic. Este un umor grotesc, dar este umor, când

cineva spune un lucru, iar eu gândesc cu bucurie altceva. Joc un rol, dar joc propriul meu rol, evident exagerând prostiile mele - dar asta nu înseamnă că ceea ce mă afectează personal nu stârnește emoții în mine. Un astfel de moment este când specialiștii evaluează câinele maghiar, adică pe Talpas. Dar și atunci când se dovedește că puii nu sunt puii lui Talpas. Cu toate că, dacă ar fi fost puii lui, nu știu cum aș fi terminat filmul. Această tragicomédie a făcut bine filmului, dar asta este frumusețea realizării de filme documentare, este și o aventură.

Cum ai reușit să-i implici pe părinții tăi? Sunt partenerii tăi foarte buni, dar mă îndoiesc că i-ai forțat să joace cu tine. Ei se interpretează pe ei înșiși.

Prezența camerei nu i-a influențat în mod special, pentru că au crezut că secvențele cu ei vor fi tăiate, oricum. Ei înșiși nu s-ar fi implicat în toată această aventură, dar, văzând cât de entuziasmat eram și cât de mult îmi doream ca Talpas să aibă urmași, în cele din urmă s-au entuziasmat și ei.

Pentru ei ar fi fost binevenit și un oricare alt câine. Înainte, am avut câini salvați din adăpost, câini adoptați de pe stradă, dar dacă asta își dorește copilul, atunci să facem totul pentru copil, nu-i așa?

Apar și membri ai echipei de producție în cadre, te vedem și pe tine în mijlocul filmărilor - ne indică că acesta nu este un film frumos, perfect finisat, și are și greșeli, care rămân?

Îmi plac foarte mult greșelile lăsate în film. O parte dintre ele au fost realizate conștient. Cred că acesta este motivul pentru care devine realistă întreaga poveste. Marele meu vis este să reușesc să fac un film care să fie alcătuit doar din greșeli. ■

Amurg. Știi că...?

text de Nándor Jakab-Benke, traducere de Anna-Mária Bănică

► **Potrivit listei de distribuție a filmului,** *Amurg* este bazat pe lucrarea lui Friedrich Dürrenmatt, intitulată *S-a întâmplat ziuă-n amiază mare*, dar, de fapt, acest dramaturg elvețian nu a scris o astfel de operă. Cu toate acestea, în 1958, el a scris scenariul pentru un film intitulat *Es geschach am hellichten Tag*, pe care ulterior l-a „rescris” sub formă de literatură în romanul *Fägäduiala* („Das Versprechen”), deoarece nu era mulțumit de finalul filmului, pe care l-a considerat „insuficient de realist”. Regizorul György Fehér a dorit să filmeze prima sa producție cinematografică după această povestire, dar a reușit să obțină acordul editurii abia în 1987, iar problemele juridice au însoțit filmul ani întregi. Pe baza acestei povestiri s-au realizat în total șase adaptări, una dintre ele fiind regizată de Sean Penn în 2001.

► **Problemele legale ale filmului nu se datorează doar lucrării lui Dürrenmatt.** La motivul înfricoșător al filmului poate fi găsit și pe albumul *Hounds of Love* (1985) al cântăreței americane Kate Bush, dar aceasta nu a fost compusă de ea, ci a fost preluată dintr-un cântec popular georgian. Bush a auzit această piesă intitulată *Tsintskaro* pentru prima dată în filmul lui Werner Herzog din 1979, *Nosferatu*, unde a fost menționată cu titlul *Zinskaró*.

► **Amurg este considerat primul film al perioadei post-comuniste a Ungariei.** Filmările au început în 1987, dar regizorul s-a certat între timp cu directorul de imagine János Kende și, în cele din urmă, au fost reluate și refăcute aproape în întregime cu un nou director de imagine. *Amurg* a fost văzut pentru prima dată de publicul

profesionist în februarie 1990, la Festivalul de Film de la Locarno, unde a primit premiul Leopardul de Bronz, iar lansarea oficială în cinematografe a avut loc abia un an mai târziu, în martie 1991.

► **Acesta este primul film din așa-numita „serie neagră maghiară”,** în care sunt incluse și filmele lui Béla Tarr. De asemenea, György Fehér a regizat una dintre ultimele pelicule ale acestuia val sumbru filmat în alb-negru, intitulată *Pasiu-*

nea (*Szenvedély*), care este de asemenea o adaptare a unui material de bază celebru: romanul lui James M. Cain, *Poștașul sună întotdeauna de două ori*. Cu excepția producțiilor sale de televiziune, Fehér György a creat doar aceste două lungmetraje - a încetat din viață în 2002, dar a rămas pe veci în istoria cinematografiei datorită celor două opere: *Amurg* este considerat unul dintre cele mai bune 12 filme maghiare din toate timpurile, numite și „Noua duzină budapestană”. ■

De ce mă cheamă Nora, când cerul meu e senin?

Maria Cristiana Nițu

„Menirea mea este să călătoresc prin tot universul. Sunt convinsă de asta. Și universul fiind nesfârșit, călătoria e nesfârșită. Și eu sunt tot nesfârșită”.

Nora Iuga este bucuria nesfârșită și romantismul extravagant care dau gustul compozițiilor sale pe hârtie (mai exact, la mașina ei de scris), cu arome subtile de erotism pasional și dorință de

dor. Nora Iuga este poezia întruchipată în toată ființa ei, emoția desăvârșită care i se scurge prin fiecare crăpătură, din vârful degetului, până în propria-i talpă. La vârsta de 92 de ani, poeta este un simbol reprezentativ pentru literatura română contemporană, poeziile și proza sa fiind foarte recunoscute la nivel internațional.

În filmul documentar *De ce mă cheamă Nora, când cerul meu e senin?*, în regia Carlei Teaha, Nora Iuga vorbește despre simplitatea și amintirea vremurilor trecute, în timpul călătoriei sale în Germania, la marele târg, unde a povestit despre cărțile sale minunate, povestea din spatele poeziei și drumul magic pe care a mers, ca apoi să ajungă să publice. Pelicula este filmată în perioada pandemiei, când aceasta împlinește 90 de ani – ironizând fotografia făcută în marea zi de celebrare prin spusele, „Când m-ai întrebat cum mă simt la 90 de ani, trebuia să zic ca o fantomă. Dar asta nu e ceva rău”.

Nora Iuga este un personaj savuros prin viziunea ei asupra vieții, libertății și lucrurilor mărunte, esențiale pentru supraviețuirea sufletului și fericirii, care indiferent de circumstanțe, trebuie să rămână veșnice în fiecare persoană. Ea vorbește despre tendința ei spre iubirea neîmplinită și farmecul acesteia, precum și despre erotismul nebun, fantezist, pe care adoră să le introducă în scrierile sale: „Erotismul este vizibil în toată literatura pe care o scriu, dar eu nu știu dacă este atâta de vizibil că e atâta de morbid”. Nora Iuga este elegantă și sexualitate, iar aceste detalii sunt emanate de fiecare acțiune și cuvânt rostit de ea.

Filmul este o ecranizare extraordinară a vieții Norei Iuga, poeta pe care, odată ce începi să o citești, nu mai ai cale de scăpare – intri, fără a ști, în propria minte și tot ceea ce se deschide, de fapt te înghite.

► Miercuri, 14 iunie, 17:30 / Cinema Victoria ◀

TAROM ROMÂNIA AIR TRANSPORT

TIFF.22
Transilvania International Film Festival

**Pur și simplu
CINEMATIC**

TAROM transportator oficial TIFF

trend
communication

TIFF.22

**TREND COMMUNICATION, DE 22 ANI.
PARTENER TRADIȚIONAL ȘI LA TIFF.22**

TIFF. 22

Chirilov's Recommendations

"Any film, regardless of its content, can become a political weapon, it depends on the context and the ability and interest of the person who instruments it to fit an agenda", says Mihai Chirilov, the artistic director of the Transilvania Film Festival, in the already traditional interview of film recommendations during the ten days of the festival.

Laurențiu Paraschiv

His statement bears witness to an era that finds us increasingly radicalised and separated from words. Stories are among our last resort to find the strength to not drift away from humanity forever. And from each other.

This year's image campaign is about love, and especially love of cinema. Which of this year's titles, apart from the usual suspect, *Casablanca*, advocates for a love like the one we see in the movies?

The campaign created by our partners at Leo Burnett works on several levels. It talks about love, but also about cinephile memory and a certain form of cinema obsession - sickening, yet benign. About films that stay with you, as a marker of your own personality or becoming. Or about the films that simply stay with you. Strangely, however, films of (or about) love are increasingly rare in today's cinema, as if such an endeavour would become an expression of auctorial weakness or frivolity unworthy of today's world where one must exercise social awareness or support the major causes of the day.

There are a few exceptions, however, such as *Stillness in the Storm*, a little Basque gem, part of this year's Competition, a jazzy, minimalist yet sophisticated love story shot in black and white in a San Sebastian alien to the otherwise delightful picturesqueness of the place (parenthetically, it's a film that, for personal reasons, will stay with me forever as an entry in my own private diary). Or the Swedish *100 Seasons in the What's Up, Doc?* competition, a tightrope hybrid where fiction uses documentary to provide therapeutic closure to an impossible love story. But if we're talking about those titles that stick, like *Casablanca*, this year's Transilvania IFF programme offers three other landmark classics that we can debate late into the night as to the fairness of tagging them today with the #lovestory tag: *Breathless* (from Godard's Close-up); *Natural Born Killers* (from Oliver Stone's Close-up); and Bertolucci's *Last Tango in Paris*, brought back into the limelight by a special screening of the restored version. The festival, let's not forget, is also a catalyst for providential encounters, where true love stories between TIFF-goers have happened over more than 20 editions. So, to paraphrase Humphrey Bogart's last line in *Casablanca*, Transilvania IFF can be "the beginning of a beautiful friendship".

Five of the twelve films in competition are directed or co-directed by women. Was gender parity ever an issue, or did it just happen?

It just happened - and I think it's for the best. It seems excessive to me to regulate an artistic endeavour using criteria that circumvent quality and talent. I know, for example, of the existence of an almost accountability manifesto from last decade, 50/50/2020, which promoted gender parity by 2020 and was opportunisticly endorsed by dozens of festivals. I didn't have the inquisitorial curiosity to check if their mission was accomplished (something tells me it wasn't), but someone was careful to triumphantly signal to me that, exactly in 2020, Transilvania IFF's competition was ticking off with flying colours in this respect. I didn't take it as a victo-

Manticora

ry, it just happened that way. It's better when things like this happen organically, without an agenda. Besides, at least two female directors asked me at the time if their place in the competition was due to the new "directive" or artistic merit. It's easy to imagine the answer they would have liked to hear, and once again I had proof of how a seemingly laudable initiative can erode personal pride and confidence in one's own worth.

It's obvious why we have a Jean-Luc Godard close-up, but why the Sidney Lumet close-up now, before next year's centenary? How did the idea come about?

To be honest, I didn't know Sidney Lumet's centenary was next year. The idea of doing it this year came to me once I heard about the retrospective assembled last October by the Lumière Festival in Lyon, organised by Thierry Fremaux. Lumet is one of my favourite filmmakers, and most of the essential films in his filmography became available basically overnight in restored copies (from *12 Angry Men* to *Dog Day Afternoon* to the cult-classic *Network*, still terribly topical - especially today). Why put off until tomorrow what I can do to-

The festival, let's not forget, is also a catalyst for providential encounters, where true love stories between TIFF-goers have happened over more than 20 editions.

What a Fantastic Machine

day? Besides, I already had another centenary idea in mind for 2024.

Although there are filmmakers highlighted outside the big retrospectives (Oliver Stone and György Fehér, for example), the 3x3 section is missing. Will it return in the future or is this a permanent change? How important is it for a big festival to bring something new every year?

The 3x3 mini-retrospective section has been a constant in Transilvania IFF's programme since the first edition. It's a sort

of compressed section that either reveals filmmakers who have managed to make a name for themselves in a very short time, or established filmmakers who are still active and whose career we highlight through three key milestones from their beginnings to present day, or filmmakers who are no longer with us but who deserve to be discovered by a generation that is not familiar with their work. We won't give up on the 3x3 so easily, but we're not stuck obtusely in our own programme grid either - which is why we decided to temporarily suspend the section this year purely because we already had three auteur retrospectives (Godard, Lumet and Oliver Stone). Otherwise yes, it's important for festival to reinvent itself and come up with new things from one edition to the next - all the more so in a world that already seems programmed to change phones every couple of years to better versions.

While we usually have a country focus, this year Nordic Focus brings no less than five countries to the limelight. How challenging was the selection process and what shouldn't we miss?

The challenge was to see more films and find those particularities specific to the five countries (Sweden, Iceland, Denmark, Finland and Norway) that we otherwise tend to artificially group under one Nordic umbrella. My programme colleague Crăița Nanu managed this consistent and extremely varied selection admirably, doubling the lot of recent films with a col-

lectible "truffle" from each country's golden archive. Not to be missed is the Swedish *What a Fantastic Machine*, a compulsive collage of clips retracing the history of Image (from the first photo ever taken to today's viral TikTok reels); the Danish *The Cake Dynasty*, a calorie bomb of political incorrectness; the unconventional Norwegian biopic *Munch*, where the famous artist is played by an actress and three actors (one

of whom stars in the fragment set in contemporary Berlin); the black-and-white Icelandic black comedy *Driving Mum*; and Finland's *Compartment No. 6*, awarded the Grand Jury Prize at Cannes in 2022. As for archival gems, Lars von Trier's graduation film, *Images of Liberation*, is a must-see, and Iceland's *Murder Story* - a Bunuelian oddity for adventurous cinephiles.

At the press conference, you said that Romanian cinema is not at its best. What does the Romanian Film Days selection

include this year and what would Romanian cinema need to get back to getting international recognition?

There were around 50 feature films submitted for the Romanian Film Days, of which less than half were finally selected. Record number of applicants - probably not something recurring in the years to come. I felt like I was stuck in traffic, in the deafening noise of honking horns. The general feeling of chaos, a meltdown of ideas. Some were good, even very good, but poorly executed or too well-behaved, rarely fulfilled. There are the obligatory returns to the communist past, which I find welcome - the topic is far from exhausted and justly represented in cinema. There are films that opportunistically latch on to trendy causes or themes, but don't always manage to score in other categories. There is an increasingly visible flirtation with the conventions of the blockbuster, but here too the outcome is not guaranteed. I think it is precisely this pressure of international recognition that is damaging, because it imprints on filmmakers a heightened insecurity about the topics that they have to tackle in order to find instant funding and validation. The international market is more unpredictable than ever. There are so many variables in this equation that the only solution is to really believe in the film you want to make. The rest is a lottery.

This year, films from Ukraine and Russia are missing from the selection. Would you say that this is a politically charged selection?

Films are missing not only from Russia and Ukraine, but also from many other countries that I won't list here. The fact that last year it was the other way around does not mean that the selection was intended to be politically charged. Some saw it that way. Personally, I avoid such positioning. They only damage the discourse about cinema and divert attention to another kind of clash of ideas equivalent to an armed duel. On the other hand, what is a political film today when even a harmless cat video on Instagram can become a pretext for bullying and segregation? Any film, regardless of its content, can become a political weapon, depending on the context and the skill and interest of the one instrumentalizing it to suit an agenda. I find it sad when an otherwise brilliant film ends up being talked about only in convenient hashtags. Probably if I were a PR & marketing manager, I would think differently.

Of all festival events, which one are you looking forward to?

"Of all the gin joints in all the towns in all the world, she walks into mine". As an avid gin collector and consumer that I am, I can't wait to hear this famous line on the screen in Piața Unirii.

Finally, what are your favourite films of the Transilvania IFF.22 selection?

In random order, and with favourite scenes: *Manticore*, probably my absolute favourite of the whole festival, fascinating and bitterly uncomfortable (*big like*

The Punishment

Carlos Vermut); the choreography of family relationships and the cynical humour of *Family Time* and *Charcoal*; the jubilant, safety-net-less, sexually explicit madness of *Rotting in the Sun*, where Cioran becomes beach reading; *The Critic*, the documentary about Carlos Boyero, the provocative and uncomfortable film critic Almodovar wanted to cancel; *The Coffee Table*, whose cute diminutive in the Romanian title shouldn't fool you, on the contrary; Matias Bize's *The Punishment*, a one-shot film presenting the most heart-breaking, risky and yet true

discourse on motherhood; the stupefyingly anguished ending of *Rule 34* and the one of *I Have Electric Dreams* - simply perfect!; the Carverian mood in the stories in *Smoke Sauna Sisterhood*; the directorial masterclass in the claustrophobic thriller *Upon Entry*; the unique and spectacular documentary *Knit's Island*, filmed in a survival video game (big wow!); and last but not least, the stories in this year's surprise film, *MMXX*, a veritable pandemic pandemonium that Cristi Puiu had the daring inspiration to film in the heat of the darkest period in recent history. ■

MASTERCLASS

Masterclass with Geoffrey Rush

Nițu Maria Cristiana

Geoffrey Rush is the actor who has stunned the world with his versatility in the incredible roles he has played in films that have become international cinematic masterpieces. He's symbolic reference point in acting due to his impressive ways of embodying characters that have remained in viewers' memories to this day - and will inevitably continue to do so. Geoffrey Rush is a native of Australia and holds the honourable title of the first President of the Australian Academy of Cinema and Television Arts, also known as AACTA. In 1997, he won the Academy Award for Best Actor and the Golden Globe Award for Best Actor, both for his role in *Shine*.

Among the films for which he has become such a household name in the world of cinema are *The King's Speech* (2010), *Pirates of the Caribbean: On Stranger Tides* (2011), *Pirates of the Caribbean: the Curse of the Black Pearl* (2003), *The Best Offer* (2013) and of course, *Shine* (1996). Throughout his career, he has also been honoured with an Emmy Award for his portrayal of the protagonist in *The Life and Death of Peter Sellers* and a Tony Award for his role in Eugène Ionesco's absurd play *Exit the King*.

Thus, Geoffrey Rush joins the elite group of 24 actors who can boast the ultimate recognition in acting, the so-called Triple Crown of Acting.

At Transilvania IFF.22, Geoffrey Rush will hold an acting masterclass for ac-

tors, students and industry professionals on "Geoffrey Rush's Collaboration with Design, Make Up and Costume Departments". The Masterclass will take place on Thursday, June 15, at 11:30 a.m. at the Radisson Blu Hotel, it is aimed at actors and will be moderated by Laura Musat. During the event, Geoffrey Rush will share his expe-

rience as a leading actor in contemporary cinema. You can also see Geoffrey Rush in an open conversation with Mihai Chirilov on Friday, June 16, at 11:30, an event open to the general public.

At Transilvania IFF.22, Geoffrey Rush will be honoured with the Lifetime Achievement Award. ■

COMPETITION

Charcoal

Ion Indolean

Since, of course, history is cyclical, we find ourselves again in tense times, a new Cold War where propaganda and camps have refined, they dissimulate, struggle to gain followers. The swords have sharpened. Some commentators refer to sovereignty versus globalism, others talk about dictatorship versus democracy. These concepts won't put food on the table, so most people aren't really interested. Somehow, that's where the story in *Charcoal* starts: Dima (Dumitru Roman) wants to participate in the Transnistria War not because of some grand political ideal, but because he hears on the tube TV in his filthy barn that this might get him an apartment in the city. Against this backdrop, the event of the early 1990s is given a fair significance, albeit derisive: at the grassroots level, conflagrations end up populated by opportunists at best, by clueless people at worst; they know neither

what they are fighting for nor what they are dying for. Director Ion Borș presents this conflict satirically but also sadly: he captures how it affected people's lives at the time - and in fact until now, because the tensions practically still exist and they were debated more intensely, ironically, when Sheriff Tiraspol reached the Champions League football group stages

two years ago and the Madrid Galacticos had to travel there. The film also offers a universally valid parable directed at the losers of history, who are everywhere, in every place and time, a tiny smattering in the view of some gorged leaders. That may be what *Charcoal* is about, if not just that. A necessary film of the *little brother* many of us actually don't know much about - be-

cause it's close to us and we feel we know it. The first film from Moldova in the international Transilvania IFF competition.

Wednesday, from 20.00 / Cinema Victoria

TIFF Lounge

Today, June 14, at TIFF Lounge in Piața Unirii there is a talk moderated by Claudiu Turcuș based on the newly published volume *Beyond the New Romanian Cinema: Romanian Culture, History, and the Films of Radu Jude* by the Publishing House of "Lucian Blaga" University of Sibiu. Authors Andrei Gorzo and Veronica Lazăr are joined by guests Miruna Runcan and Mihnea Bălici. For foreign journalists: the volume is in English!

Access to TIFF Lounge events is free of charge.

Darko Perić:

„Multiculturalitatea te ajută să pierzi frica de ceea ce nu cunoști, pentru că începi să cunoști”

de Oana Balaci

Darko Perić este un actor sârb. Este cel mai bine cunoscut pentru rolul lui Helsinki din serialul thriller polițist *La Casa de Papel*, câștigător al Premiului Emmy pentru Cea mai bună dramă în 2018. A studiat medicina veterinară în România, la București și Timișoara. În aceste orașe a avut și primul contact cu lumea actoriei, interpretând personaje pentru diverse scurtmetraje și performance-uri. A locuit în Germania, după care s-a mutat în Spania, unde a primit primele roluri în seriale de televiziune și lungmetraje. În 2015 a apărut în *A Perfect Day* al lui Fernando León de Aranoa, alături de celebrul actor Tim Robbins.

Sunteți în juriul Competiției Oficiale la această ediție TIFF. Cum vi se pare experiența și ce puteți spune despre filmele văzute până acum?

O, da, e prima dată la Cluj. Adică am trecut prin Cluj, îmi aduc aminte, o zi, prin centru, acum mulți ani. Mai mult de 10 ani, cred. Am fost anul trecut, în Constanța, la *SUNSCREEN Film & Arts Festival*, cred că este o ramură a TIFF-ului. Anul ăsta sunt prima dată la Cluj, din păcate plouă și nu prea pot să mă plimb. M-am plimbat duminică, am văzut în Piață un film fain, am fost la Muzeul de Artă, acolo am văzut alt film, super fain, dar din păcate vremea nu prea ne ajută. Suntem un juriu internațional, este Judith (State), care este româncă, actriță, este Harry (Macqueen) – englez, Michael (Franco) – mexican, Nicoletta (Romeo) –

Darko Perić poate fi văzut în „Regula dintăii”, vineri 16 iunie la Cinema Mărăști

italiancă. Până acum am văzut 3 filme, mai am 9 filme din competiție. Duminică m-am dus să văd și concertul și filmul vechi, *Manasse*, din '25, foarte fain. Despre filmele pe care le-am văzut până acum pot spune că toate sunt diferite. Un film din Argentina, unul din Cehia și azi unul din Danemarca. Acum cred că urmează unul din Croația și după aceea unul din Nicaragua, deci clar filme diferite. Nu pot să zic că unul e mai bun. Trebuie să le văd pe toate și să diger un pic, toate sunt interesante, mai ales că prezintă realități diferite.

V-ați născut în Serbia, dar ați locuit și în România, Germania, Spania. Cum apreciați că v-au ajutat aceste mutări și această multiculturalitate în cariera dumneavoastră?

Foarte mult, fiind dintr-un orașel bilingv. Am stat și în Timișoara, care e un oraș multicultural, și Clujul e un oraș bilingv și multicultural. La fel și Barcelona, care e un oraș mare. Eu cred că multiculturalitatea, diversitatea asta, deschid mintea omului mult mai mult. Până la urmă toți suntem la fel, tu te numești Erzs, eu mă numesc

Ion, tu vorbești maghiară, eu vorbesc română, dar suntem din același loc. Și asta ajută foarte mult, nu numai în munca mea, în orice domeniu ajută foarte mult. Te ajută să pierzi frica de ceea ce nu cunoști, pentru că începi să cunoști. Acum este tematica asta în Occident, cu musulmanii, sunt foarte mulți imigranți din Siria, din nordul Africii. Dar sunt și ei oameni și de fapt îți este frică de ceea ce nu cunoști. Multiculturalitatea te ajută să cunoști și să nu-ți mai fie frică, să trăiești normal.

Ați studiat medicina veterinară în România și în paralel ați jucat în spectacole de teatru în Timișoara. Puteți să ne povestiți puțin despre perioada aceea?

Am venit aici să fac Facultatea de Medicină Veterinară, am cunoscut niște compatrioți care au făcut facultatea la Academia de Teatru și Film din București și cum am stat cu ei, făceam scurtmetraje, mergeam la teatru, mergeam foarte mult la cinema cu ei, la cinematecă. Veneam dintr-un orașel mic, Bucureștiul pentru mine era Metropolis, avea metrou. Încă nu plecase toa-

tă lumea din București, în '95 era, cred, mai mare decât acum. Am fost anul trecut, prima dată după 24 de ani. Îmi zicea lumea că e așa aglomerat, dar eu aglomerația o vedeam pe stradă, nu oameni mergând pe jos. Toată lumea are mașină, stau în mașini. Da, putem zice că România a fost primul meu contact cu filmul, cu scurtmetrajele, am mai făcut și figurație în câteva filme la Timișoara, am făcut și câteva performance-uri. Face parte din pregătirea mea pentru ceea ce a urmat.

Și știm cu toții ce a urmat. Rolul lui Helsinki din *La Casa de Papel* v-a propulsat cariera pe plan internațional. Cum a decurs procesul de casting, care au fost sentimentele dumneavoastră și ce s-a întâmplat apoi, până la premiile Emmy?

Noi actorii, când e vorba de casting - suntem foarte mulți. Și mulți actori nu-și dau seama că de fapt castingul e parte din munca noastră, adică munca unui actor este să își găsească de muncă, asta e, în primul rând. După aceea, când ești în fața camerei, este deja joaca, nu-i muncă, dacă îți place ceea ce faci. Multor actori nu le place castingul pentru că încă nu înțeleg că face parte din muncă. Castingul pentru *Casa de Papel* a fost ca și oricare casting, n-a fost nimic special. Ce s-a întâmplat apoi a fost cu totul și cu totul altfel, a fost foarte special. Au fost vreo patru-cinci ani de filmări, mi-a schimbat viața radical, așa că am decis acum 2 ani, când am terminat *Casa de Papel*, că nu vreau să mai am nimic de a face cu serialul, pentru că m-am simțit cumva saturat. Când ești aici în România, să dau un exemplu, cu *Las Fierbinți*, nu? De personaje din *Las Fierbinți*, în România, toată lumea a auzit, dar te duci în Serbia, nimeni nu a auzit de ei, te duci în Ungaria, nimeni n-a auzit de ei. Dar gândește-te, *Casa de Papel*, te duci în India, este ca și un serial american, toată lumea îl știe, ca și *Game of Thrones* sau *Pea-*

ky Blinders. Așa că pentru mine totul s-a schimbat foarte mult, și acum eu sincer vreau să găsec calea să îl arăt mai mult pe Darko Perić – actorul, decât pe Darko Perić – Helsinki.

Ce se întâmplă când ești atât de legat de un personaj încât publicul te asociază doar cu el? Cum reușești să ieși din acest clișeu?

Ce trebuie să fac e să învăț publicul cu altceva și e foarte greu. O să dau din nou exemplu cu *Las Fierbinți* în România. De exemplu, personajul lui Bobiță. Actorul poate și-a creat după aceea, datorită personajului,

Sunt actor, tocmai de aceea, pentru că pot să-mi schimb personajele cât de des, să fiu altcineva cât mai mult, decât să fac tot același personaj. Așa că e greu, dar e posibil. Mie oricum nu-mi plac lucrurile ușoare, niciodată nu mi-au plăcut. Și este o provocare, îmi plac provocările.

toată viața. Dar eu sunt o persoană, așa că nu mă văd pe mine într-un serial de 15 ani făcând aceeași chestie. Sunt actor, tocmai de aceea, pentru că pot să-mi schimb personajele cât de des, să fiu altcineva cât mai mult, decât să fac tot același personaj. Așa că e greu, dar e posibil. Mie oricum nu-mi plac lucrurile ușoare, niciodată nu mi-au plăcut. Și este o provocare, îmi plac provocările. Mai ales acum, mă distrez foarte mult că merg prin oraș, e plin de postere cu mine cu barbă, și trec așa, numai cu mustață, se uită oamenii un pic la mine, dar nu mă recunosc. Și asta îmi place destul de mult.

Ați reușit să vă îndepliniți visul în ciuda tuturor obstacolelor. Ce sfat ați da celor care sunt la început de drum?

Eu tot timpul le zic același lucru tinerilor – așa cum am fost și eu, toți am fost tineri și toți care sunt tineri o să fie bătrâni. Toți de mici copii am avut vise, de aia te întreabă ce vrei să fii când o să fii mare și toți știm ce vrem să fim, mai ales când ești copil. Acum am un copil și văd cu ochii mei cum este să fii copil, pentru că bineînțeles crești și uiți cum era când erai unul, și așa e firea omenească. Să ai copii și când ești bătrân să ai nepoți, pentru ca să vezi iarăși cum era, că uiți, timpul trece, copiii cresc, iarăși te întorci singur. Deci le zic: În momentul în care încetezi să crezi în visele tale ești mort, adică ești un zombie, nu știi, living dead. Acum e moda în România cu englezismele astea, am tot auzit, am rămas șocat. *Don't stop dreaming*. Niciodată nu înceta să visezi, pentru că visele, dacă crezi în ele, devin realitate. Și asta mi s-a întâmplat și mie. Eu tot timpul am vrut să fiu actor. Niciodată nu am visat să fiu faimos pentru că puțini actori pe care îi cunoscusem erau actori la nivel național. În Spania, până la *Casa de Papel*, nu cunoscusem actori faimoși internațional. Și asta e. Keep dreaming. Crezi în tine, dacă nu crezi tu în tine, nimeni n-o să creadă în tine. ■